

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ
ORTA ÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ
TARİH EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

XX. Y.Y. Başlarından Cumhuriyetin İlk Yıllarına Kadar İlgın'da
Eğitim ve Öğretim Üzerine Bir Araştırma

RUKİYE AKBOĞA
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
PROF. DR. NURİ KÖSTÜKLÜ

KONYA-2013

T. C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Rukiye AKBOĞA
	Numarası	108308021003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi /Tarih Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐
Tezin Adı	XX. yy. Başlanından Cumhuriyetin İlk Yıllarına Kadar İlgın'da Eğitim ve Öğretim Üzerine Bir Araştırma	

Bu tezin projé safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığımı bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

T. C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Rukiye AKBOĞA
	Numarası	108308021003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi/ Tarih Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Nuri KÖSTÜKLÜ
	Tezin Adı	XX. Yy. Başlarından Cumhuriyetin İlk Yıllarına Kadar Iğın'da Eğitim ve Öğretim Üzerine Bir Araştırma

ÖZET

Araştırmanın amacı, XX. yy. başlarından cumhuriyetin ilk yıllarına kadar Iğın'da eğitim-öğretim faaliyetleridir.

Araştırmada Iğın İlk Erkek Mektebi Kayıt Defteri esasa alınmıştır. Dönemin öğrenci, öğretmen profili, eğitim-öğretim faaliyetleri, nitelikleri, aksayan yönleri hakkında bilgi vermektedir.

Yaşanılan dönemin savaş yılları ve yeni bir devletin kurulma süreci olması, eğitim-öğretim faaliyetlerini değerlendirmede dikkate alınmaktadır. Elde edilen bilgilerde eğitim-öğretim faaliyetleri aksatılmadan devam ettirilmiştir. Bu faaliyetler Müslüman ve gayrimüslim halk arasında aynı şekilde gerçekleşmiştir. Bu durum Türklerin hoşgörü ve adalete verdikleri önemi göstermektedir.

T. C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Rukiye AKBOĞA
	Numarası	108308021003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi/Tarih Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Nuri KÖSTÜKLÜ
Tezin İngilizce Adı	XX. Century. Iğın Until The Declaration Of The Republic's Early Research On Teaching And Learning.	

SUMMARY

The beginning of the twentieth century to the early years of the republic aim of the study Iğın education activities.

The school was the fist man on Tamarisk research registry. Period, student, teacher profiles, educational activities, qualifications, provide information on aspects of shortcomings.

Experienced in the war years of the period, and that the process of the establishment of a new state, is considered in evaluating educational activities. Information obtained from the educational activities continued without interruption. Between Muslim and non-Muslim people of these activities carried out in the same way. This situation shows the importance they attach TURKS tolerance and justice.

ÖNSÖZ

İnsanı, insan yapan en önemli özelliklerden biri eğitimidir. Eğitim, yalnız insanlar için değil, milletler için de aynı derecede önemlidir. Tarih bu durumu anlatan nice örneklerle doludur. Eğitimde, ilimde, teknikte ileri gitmiş uygarlıklar yaşadıkları döneme hükmetmişlerdir. Osmanlı Devleti'nin altı asır, dünyaya hükmetmesinin temel nedeni de hiç kuşkusuz ileri medeniyete, ilme ve kültüre sahip olmasıdır. Koskoca Osmanlı Devleti, ne zaman ilimden, fenden uzaklaşmış, o zaman gerilemeye ve yıkılmaya başlamıştır. Gerilemenin ve yıkılışın şüphesiz pek çok nedeni vardır. Ancak eğitimin bozulması en önemli nedenler arasındadır.

Devletin kuruluşundan beri mevcut olan medreseler, Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında, dünyadaki en ileri eğitim kurumları iken, devletin yıkılmaya başladığı dönemlerde, değil dünyanın Avrupa'nın bile eğitimine ayak uyduramamıştır. Bu durum yıkılışı hızlandırmıştır. Kâğıdı, pusulayı, matbaayı Türklerden öğrenen Avrupalılar, öğrendikleri bu yenilikleri geliştirerek, ilimde ilerlemişler ve gelişmelerini sağlayacak yenilikleri keşfetmişlerdir. Osmanlı Devleti ise, kendisini bir dünya devleti yapan eğitim kurumlarını geliştiremediği ve yenileyemediği için ne yazık ki geri kalmıştır. Akli ilimleri medrese programından kaldırarak daha çok dinî eğitime ağırlık veren zihniyet devletin de yavaş yavaş yıkılışını hazırlamıştır. Osmanlı Devleti bu kötü gidiş karşısında elbette bazı yenilikler yapmıştır. Ancak yapılan yenilikler mevcut olanın üzerine yapıldığı için amacına ulaşamamıştır. Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Dönemi'nden beri yapılan yenilik çalışmaları, eğitimi gelmesi gereken noktaya getirememiştir. Çünkü bu dönem aynı zamanda Türklerin Anadolu'daki varlığını devam ettirebilme, Anadolu'da kalabilme mücadelesinin verildiği bir dönemdir. Bu dönemin eğitim anlayışı, eğitim-öğretim faaliyetleri gün ışığına çıkarılması gereken önemli konulardır. Bu nedenle araştırmamızda Milli Mücadele tarihi açısından önemli bir yer olan Ilgın'da, söz konusu dönemlerde eğitim-öğretim faaliyetlerini gün ışığına çıkarmaya çalıştık. Bu çalışmamızda muhakkak eksiklikler vardır, ancak bundan sonra konuyla ilgili olarak yapılacak çalışmalara ışık tutmasını umut ediyoruz.

Araştırmamızı, o yıllardan günümüze kadar gelebilen kaynaklara dayanarak yaptık. Bu kaynaklar, Hicri 1322-1332 Konya Vilayet Salnameleri, Öğretmen Sicil Defterleri (Ilgın Kazası 1341 Sene-i Martundan İtibaren İlk Mekteplerin Muallimleri

Kaydına Mahsus Sicil Defteri, Ilgın Kazası İlk Mektepleri Muallim ve Muallimelerin Kaydına Mahsus Sicil Defteri ve Ilgın Kazası Muallim Sicil Defteri, (1927-1928'den itibaren), Ilgın İlk Erkek Mektebi Kayıt Defteri'dir.

Çalışmalarım sırasında yol gösterici önerileri ve engin bilgi ve anlayışı ile ilmi teşvik eden aynı zamanda tezimin danışmanlığını üstlenen, bu konuda yardımını ve desteğini esirgemeyen sayın hocam Prof. Dr. Nuri KÖSTÜKLÜ'ye, Ilgın İlk Erkek Mektebi Kayıt Defteri'ni araştırmamıza sunan Ilgın İnönü İlköğretim Okulu idari personeline, desteklerini esirgemeyen sevgili anne ve babama, bu süre içinde yeterince ilgilenemediğim sevgili çocuklarıma ve bana her konuda destek olan değerli eşim Murat'a gösterdikleri anlayış için sonsuz teşekkür ederim.

KISALTMALAR

a.g.e :Adı geçen eser

BYEK NO:6 :İlgın Kazasının 1341 Sene-i Martından İtibaren İlk Mekteplerin Muallimleri Kaydına Mahsus Sicil Defteri

BYEK NO:10 :İlgın Kazası İlk Mektepleri Muallim ve Muallimelerin Kayıtlarına Mahsus Sicil Defteri

BYEK NO:31 :İlgın Kazası Muallim Sicil Defteri (1927-1928'den İtibaren)

s. :Sayfa

H. :Hicri

M. :Miladi

R. :Rumi

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	1
KISALTMALAR	3
İÇİNDEKİLER	4
GİRİŞ	6
I-ARAŞTIRMANIN AMACI,ÖNEMİ VE MUHTEVASI	6
II-ARAŞTIRMANIN KAYNAKLARI	8
1-İlgın İlk Erkek Mektebi Kayıt Defteri	8
2-Konya Yazma Eserler Kütüphanesi Belgeleri	9
a-İlgın Kazasının 1341 Sene-i Martından İtibaren İlk Mekteplerin Muallimleri Kaydına Mahsus Sicil Defteri	9
b-İlgın Kazası İlk Mektepleri Muallim ve Muallimelerinin Kayıtlarına Mahsus Sicil Defteri	9
c-İlgın Kazası Muallim Sicil Defteri (Miladi 1927-1928'den İtibaren).....	10
3-Konya Vilayeti Salnameleri	11
a-H.1322 (M.1906) Konya Vilayeti Salnamesi	11
b-H.1332 (M.1916) Konya Vilayeti Salnamesi	12
III-İLGİN KAZASININ KISA TARİHÇESİ	13

1.BÖLÜM

20.YÜZYIL BAŞLARINDA İLGİN'İN COĞRAFİ, İDARİ, SOSYO- EKONOMİK VE EĞİTİM DURMUNA KISA BİR BAKIŞ

I-COĞRAFİ DURUM	15
II-SOSYO-EKONOMİK DURUM	18
III-İDARİ DURUM	20
IV-EĞİTİM DURUMU	23

2.BÖLÜM

MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE VE CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA İLGİN'DA EĞİTİM

I-MİLLİ MÜCADELE YILLARINDA İLGİN'DA EĞİTİM: İLGİN İLK ERKEK MEKTEBİ KAYIT DEFTERİNE GÖRE	29
1-Okutulan Dersler ve Not Sistemi	29
2-Öğrenci Profili Üzerine Bazı Tespitler	43
3-Öğretmen Profili Üzerine Bazı Tespitler	46
II-CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA İLGİN'DA EĞİTİM: ÖĞRETMEN SİCİL DEFTERLERİNE GÖRE	54
1-İlgın Kazasının 1341 Sene-i Martından İtibaren İlk Mekteplerin Muallimleri Kaydına Mahsus Defteri'ne Yansıyan Eğitim-Öğretim	

Meseleleri	54
2- Ilgın Kazası İlk Mektepleri Muallim ve Muallimelerinin Kayıtlarına Mahsus Sicil Defteri'ne Yansıyan Eğitim-Öğretim Meseleleri	59
3-Ilgın Kazası Muallim Sicil Defteri (1927-1928'den itibaren)' ne Yansıyan Eğitim-Öğretim Meseleleri	67
SONUÇ	74
BİBLİYOGRAFYA	79
EKLER	81

GİRİŞ

I-ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ VE MUHTEVASI

20. Yüzyılda devletler arası ilişkileri etkileyen iki önemli olay, Fransız İhtilâhının getirdiği milliyetçilik akımı ve ekonomik dengeleri tamamen değiştiren Sanayi İnkılâbıdır. Milliyetçilik akımının etkisi ile imparatorluklar parçalanmış, yerine milli devletler kurulmuştur. Diğer taraftan Sanayi İnkılâbı, özellikle yeni kurulan devletlerin ekonomilerini güçlendirmek ve gelişimini tamamlamak için en önemli unsurlardan biri olmuştur. Bu önemli iki olay, 20. yüzyılın başlarına gelindiğinde dünya üzerindeki imparatorlukları olumsuz etkilemiştir. Şüphesiz Osmanlı Devleti de bu durumdan nasibini almıştır. Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşları ve 1. Dünya Savaşı bu durumun sonucu olan olaylardır. Osmanlı'dan ayrılmak isteyen milletler (Sırlar, Bulgarlar, Ermeniler gibi), bu olayları fırsat bilerek bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Sanayi İnkılâbı da Osmanlı Devleti'nin ekonomisini olumsuz yönde etkilemiştir. Osmanlı Devleti son dönemlerde Avrupa'daki gelişmeleri takip edemediği gibi, bozulan devlet kurumlarını düzeltmek için de köklü yenilikler yapamamıştır. Yüzyıllarca Osmanlı ekonomisini elinde tutan Ermeni, Rum gibi azınlıklar, devlet, gücünü kaybedince ellerinde bulundurdukları bu ekonomik avantajı kendileri için kullanmaya başladılar. Avrupa devletlerinin kurmuş olduğu Düyun-ı Umumiye (Genel Borçlar İdaresi) de Osmanlı Devleti'nin gelir kaynaklarına el koyduğu için devletin yıkılışını hızlandırmıştır.

Osmanlı Devleti'nin yıkılışında etkili olan en önemli unsurlardan biri de şüphesiz eğitim ve öğretimde geri kalınmasıdır. Son dönemlerde medreselerin, kurulduğu yıllarda olduğu gibi akli ilimlere gereken önemi vermemesi, hatta ağırlıklı olarak dinî eğitimi esas alması, Avrupa'nın bilim ve teknolojisine ayak uyduramaması gibi nedenler yıkılışı hızlandırmıştır. Bugün de eğitimde, bilimde, teknolojiye geri kalan milletler var olma mücadelesi vermektedirler.

Araştırmamızın konusu, 20. Yüzyılın başlarında ve Cumhuriyetin ilk yıllarında Ilgın'da eğitimidir. Bu dönemin Milli Mücadele yılları olması ve dönemin şartları içinde eğitim-öğretim faaliyetlerinin ne derece yapıldığı önemli bir husustur. Bir tarafta Anadolu'da var olma mücadelesi veren Türk milleti diğer taraftan geri kaldığı ve kendisini muâsır medeniyet seviyesine ulaştıracak ilmi, irfanı öğrenmeye mecburdur. Bu nedenle araştırmamızı Milli Mücadelenin önemli merkezlerinden olan "Ilgın'da

Eğitim-Öğretim Faaliyetleri" üzerine gerçekleştirdik. Araştırmamız dđnemin kaynaklarına (Salnameler, Öğretmen Sicil Defterleri ve Ilgın İlk Erkek Mektebi Kayıt Defteri) dayanılarak yapılmıştır. Bu nedenle, dđnemi olduğu gibi anlatan bu belgelerle Ilgın'da eğitim ve öğretim hayatına ışık tutacağız. Araştırmamızın amacı ve önemi de buradadır. Sđz konusu belgeler yalnızca eğitim-öğretim hayatına değil, aynı zamanda dđnemin idari, sosyal, ekonomik ve kültürel hayatına dair bilgiler de vermektedir. Bütünlün bir parçası olması nedeniyle Ilgın üzerine yaptığımız bu araştırma ile o dđnemin genel eğitim sistemi hakkında da bazı ipuçları elde etmiş olacağız.

Araştırmamızın muhtevasına gelince; araştırmamız, 1919-1929 yılları arasını kapsamakla birlikte, verilen tarihlerin öncesine ve sonrasına atıflarda bulunulmuştur. Mekân olarak ise, Ilgın merkez esas alınmakla birlikte, verilerin imkân verdiği oranda köy ve nahiyelerdeki eğitim durumlarına temas edilmiştir. Tabii ki burada araştırmamızın ağırlığını "Ilgın İlk Erkek Mektebi" örneği oluşturmaktadır. Biz bu araştırma konusunu aldığımızda mevcut Milli Eğitim sistemindeki yapılanma esas alınmış ve kavramlar buna göre kullanılmıştır. Ancak araştırmamızın tamamlandığı sırada Türk eğitim sisteminde (4+4+4 şeklinde de telaffuz edilen) ilkokul, ortaokul, lise yapılanmasına gidilmiştir. Ancak biz araştırmamızı ilköğretimin 8 yıl olarak uygulandığı "ilköğretim" kavramı içerisinde değerlendirmiş bulunmaktayız.

II-ARAŞTIRMANIN KAYNAKLARI

“20. Yüzyıl Başlarında ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Ilgın’da Eğitim”i ele alan araştırmamız, o dönemin kaynaklarına dayanılarak yapılmıştır. Araştırmamızın temel kaynaklarını, 1-Ilgın İlk Erkek Mektebi Kayıt Defteri 2-Konya Yazma Eserler Kütüphanesi’nde bulunan Öğretmen Sicil Defterleri a- Ilgın Kazası’nın 1341 Sene-i Martından İtibaren İlk Mekteplerin Kaydına Mahsus Defteri b- Ilgın Kazası İlk Mektepleri Muallim ve Muallimelerinin Kayıtlarına Mahsus Sicil Defteri c- Ilgın Kazası Muallim Sicil Defteri (1927-1928’den İtibaren) 3-Konya Vilayeti Salnameleri a-H.1322 (M.1904/1905) ve b-H.1332 (M.1913/1914) Tarihli Konya Vilayeti Salnameleri olarak tasnif edebiliriz.

1-Ilgın İlk Erkek Mektebi Kayıt Defteri

Ilgın İlk Erkek Mektebi, Ilgın’ın ilk ve önde gelen eğitim kurumlarından biridir. Bu nedenle bu mektebe ait kayıt defteri üzerinde yaptığımız incelemelerle dönemin eğitimi hakkında bilgi edinebiliyoruz. Ilgın İlk Erkek Mektebi Kayıt Defteri, şimdiki İnönü İlköğretim Okulu arşivinde tarafımızdan tespit edilmiştir. Söz konusu defterde, o tarihte mekteplerde okutulan dersler, sınıflara göre derslerin dağılımı, öğrenci profili, öğretmen profili gibi hususlarla ilgili bilgi sahibi oluyoruz. 401 sayfadan oluşan kayıt defterinin ilk sayfası ilk öğrencinin mektebe kayıt tarihi H.1338 (M.1919/1920), son sayfası ise, son öğrenci kayıt tarihi M.1929 olarak belirtilmektedir. Yani kayıt defteri 1919-1929 yılları arasında mektebin eğitim-öğretim hayatına dair bilgi vermektedir. Defterde yalnızca eğitim-öğretim hayatı değil, “öğrenci velisinin sanatı” bölümünden de velilerin hangi meslekleri icra ettiğini, buna dayalı olarak da Ilgın’ın sosyal ve ekonomik yapısı hakkında bilgi edinebiliyoruz.

Defterde dikkat çeken önemli bir husus da “öğrenci velisi” kısmında annesi (s.221), babası (s.82 ve pek çok sayfada), gibi ifadelerin yanında üvey babası (s.157 ve birkaç sayfada daha), dedesi, amcası, biraderi (s.221), büyükannesi (s.219) gibi ifadeler yer almaktadır.

Kayıt defterinin 1919-1929 yılları arasını ihtiva ettiği düşünülecek olursa, babası olmayan öğrenci velilerinin, Milli Mücadele yıllarında ya da daha öncesinde Balkan Savaşları ve 1. Dünya Savaşı sırasında askere gidip dönmeyen binlerce vatan evladından biri olduğu düşünülebilir. Görüldüğü üzere kayıt defteri yalnızca eğitim

açısından değil, sosyal yapı, idarî yapı, ekonomik ve kültürel yapı bakımından da bilgiler verdiği için ayrıca önemlidir¹.

2-Konya Yazma Eserler Kütüphanesi Belgeleri

a-İlgın Kazasının 1341 Sene-i Martından İtibaren İlk Mekteplerin Muallimleri Kaydına Mahsus Defteri

Cumhuriyetin ilk yıllarında İlgın'da eğitim hakkında bilgi verebilecek en önemli kaynaklardan biridir. R.1341 senesi M.1925 yılıdır. R.1341 Martından itibaren İlk Mekteplerin (bugünkü ilkokul) Muallimleri Kaydına Mahsus Defter'de, İlgın merkezde, bağlı köy ve nahiyelerde bulunan ilk mektepler, görev yapan öğretmenler ve onların menşei (hangi okuldan mezun olduğu), daha önce hangi okulda görev yaptığı, ne kadar maaş aldığı gibi bilgiler yer almaktadır. Bu defterde, daha sonra tanıtacağımız diğer iki defterden farklı bir durum, mektep isimlerinin yazılışında ortaya çıkmaktadır. Defterde mekteplerin her birinin sonuna "İlk Erkek Mektebi" ifadesi getirilmiştir. Örneğin *Merkez İlk Erkek Mektebi*, *Balkı Köyü (karyesi) İlk Erkek Mektebi* gibi. Konuyla ilgili olarak daha pek çok çıkarımda bulunabiliriz.

b-İlgın Kazası İlk Mektepleri Muallim ve Muallimlerinin Kayıtlarına Mahsus Sicil Defteri

R.1341, (M.1925) yılını ihtiva eden bu sicil defterinde, İlgın merkezde, köylerinde ve nahiyelerinde bulunan ilk mektepler verilmektedir. Mekteplerin ismi genellikle yerleşim yerinin adını alıyor. Örneğin; *Bulcuk Köyü Mektebi*, *Argıhamı Nahiyesi Mektebi* gibi. Yine okul isimlerine bakarak hangi yerleşim yerinin köy, hangisinin nahiyeye olduğunu anlayabiliyoruz. Örnek; *Balkı Köyü*, *İhsaniye Köyü*, *Çiğil Nahiyesi* gibi. Defterde İlgın merkez ilk mektepleri, bu mekteplerde görev yapan muallim ve muallimelerin isimleri, maaşları, daha önce çalıştıkları mektepler, muallimlerin menşei (hangi okuldan mezun oldukları) gibi bilgiler yer alıyor. Muallim ve muallimelerin genellikle Dârü'l-muallimîn veya Dârü'l-muallimât mezunu olduğu, bunun dışında ise birkaç tane rüşdiye mezunu, birkaç tane de Dârü'l-muallimîn 2. sınıftan, 3. sınıftan ifadesi vardır. Bütün bunların dışında İmam Hatip mezunu olan muallimlerle, Erkân-ı Harbiye mezunu süvari yüzbaşı ve askeri levazım kökenli muallimler de mevcuttur. O yıllarda muallim açığını kapatmak için farklı alanlardan mezun olmuş, ya da farklı

¹ *İlgın İlk Erkek Mektebi Kayıt Defteri*, (İnönü İlköğretim Okulu Arşivi) s.82, 157, 219, 221.

alanlarda görev yapan kişilerden yararlanılmıştır. Defterde “muallimin uhdesindeki vazife” diye belirtilen bölümlerde “*muavin, muallim ya da başmuallim*” ifadeleri yer alıyor. Muavin olarak görev yapan bir muallimin, bir süre sonra muallimliğe geçtiğini diğer satırlardaki aynı kişiye ait olan kayıtlardan anlıyoruz. Muavin ve muallim iken alınan maaşlarda da farklılık görülüyor. Meselâ, muavin iken 300 kuruş alınıyorken, muallim iken 600 kuruş almaktadır. Dârü’l-muallim mezunları ile rüşdiye mezunları, Dârü’l-muallimde öğrenci iken muallimlik yapanlar, muallimin aldığı ücretin yarısını almaktadır. Yani muallimliğin gerektirdiği eğitim düzeyine gelinceye kadar kişiler, maaş olarak tam bir muallim maaşı alamamaktadır. Defterden elde ettiğimiz bu bilgiler çerçevesinde o dönemde eğitim-öğretim hayatı hakkında önemli bazı bilgiler edinebiliyoruz.

c-İlgın Kazası Muallim Sicil Defteri (Miladi 1927-1928’den İtibaren)

İlgın Kazası Muallim Sicil Defterinde 1927-1928 yıllarında İlgın merkezde, köy ve nahiyelerinde bulunan mektep isimlerini görüyoruz. Söz konusu yıllara ait muallim sicil defterlerinde yer alan “*İlk Mektep*”, “*İlk Erkek Mektebi*” ifadeleri yerine burada yalnızca “mektebi” ifadesi kullanılıyor. Örnek, *Mahmuthisar Mektebi, Merkez Kız Mektebi* gibi.

Yine bu defterde diğer muallim sicil defterlerinden farklı olarak 2. sayfada “*Kursta muvaffak olamadığından vazifesine nihayet verilmiştir*” ifadesi yer alıyor. Burada bahsi geçen muallime Nevzat Hanımın sınava girmeden önce “uhdesindeki vazife” “muavin”dir. Yani daha muallim değildir. Muallim olabilmek için muallim adaylarının kursa tâbi tutulduklarını ve başarılı olanların muallimliğe geçtiğini görüyoruz. Başarısız olanlar ise görevden alınmaktadır. Öğretmenlerin atama şekilleri ise (s.3’de olduğu gibi) *açıktan, müceddeten ve vekil* olarakdır. Aynı defterde öğretmenlerin göreve başlamadan önce staj gördüğünü anlıyoruz. Burada yer alan “muavin” ifadesi de zannediyoruz ki stajyer öğretmen anlamında kullanılmaktadır. S.8’de “*Tekrar 6 ay staj görmeksizin askere sevk edilmiş*” ifadesi, muallimlikte stajı anlatan ifadelerdir. İlgın kazası muallim sicil defterinde diğer defterlerde rastlamadığımız bir bilgiye daha rastlıyoruz. Muallimlerin menşei konusunda Dârü’l-muallimîn, İmam Hatip, Rüşdiye ifadelerini ya da askerlerden muallim olanların olduğunu görmüştük. Bu defterde ise s.7’de Seyit Ruhî Beğ’in “*Ziraat Mektebi*” mezunu olduğunu görüyoruz. Öğretmen açığının çok fazla olması nedeniyle olsa gerek

farklı mesleklerden kişiler muallim olarak görev yapmaktadır. Yine söz konusu defterde s.13'de olduğu gibi, öğretmenlerin mezun oldukları başarı düzeyi için *alâ*, *aliyülâlâ* ve *vasat* gibi ifadeler yer almaktadır. Defterde yer alan bu ve benzeri bilgilerden cumhuriyetin ilk yıllarında mekteplerin, muallimlerin özelliklerini öğrenmekle kalmıyoruz, ayrıca yüksek öğretim (Dârü'l-muallimîn) hakkında da bilgi ediniyoruz. Bu nedenle araştırmamıza esas olan "Muallim Sicil Defterleri", dönemi aydınlatması açısından önemli kaynaklar arasında gözükmektedir².

3-Konya Vilayeti Salnameleri

a-H.1322 (M.1904/1905) Konya Vilayeti Salnamesi

Salnameler (yılıklar), yaşanan yerde bir yılda olup bitenlerin yazıldığı defterlerdir. Bir yıl içinde o yerde neler yaşanmış ise defterlere yazılırdı. Tarihte yılıklar ilk defa Hititler tarafından tutulmuştur. Hititlerde yılıklara "Anal" adı verilirdi. Anal adı verilen bu yılıklar, bir yıl içinde ülkede yaşanan olaylar yazıldığı için devletin gelecekle ilgili tedbirler almasında ya da geleceğe dair planlar yapmasında dikkate alacakları önemli kaynaklardı. Aynı gelenek Türklerde de mevcuttur. Türklerde bu yılıklara "salname" adı verilir. Araştırmamızda salnamelerden yararlanılmasının esas amacı, bunların çok daha ayrıntılı ve tarafsız bilgi vermesidir. İdari, sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan dönemi yansıtmaları ve geleceğe ışık tutmaları bakımından salnameler başvuracağımız temel kaynaklar arasında gözükmektedir. Bu nedenle, H.1322 (M.1904/1905) tarihli "*Konya Vilayeti Salnamesi*" araştırmamız açısından önemli kaynaklardan biridir.

Bu salnamede Ilgın'ın daha çok tarihi, kültürel ve coğrafi özelliklerine değinilmiştir. Ilgın'ın önemli bir yerleşim yeri olmasında, şüphesiz çok çeşitli coğrafi özelliklere ve kaynaklara sahip olması önemlidir. Bu nedenle adı geçen salnamede Ilgın'ın yeri, ekonomik faaliyetleri (kaplıcası, beyaz mermer ocakları, kum ocakları gibi) anlatılmış ve Ilgın'ın tarihine, neden sürekli bir yerleşim yeri olduğuna değinilmiştir. Söz konusu salnamede, Ilgın'ın idarî yapısına ait bilgiler de mevcuttur. Ilgın kazasının idarî yapısında görev alan memuriyetler ve bu memuriyetlerde görev alanlardan bahsedilmektedir. Memuriyetler ve memurların isimlerine bakarak hem idarî yapı, hem de sosyal ve kültürel yapı hakkında bilgi edinebiliyoruz. Öyle ki belediyede tabip olarak görev yapan "*Vasili Dimitri Efendi*" bize, Ilgın'da gayr-i müslimlerin de

² *Ilgın Kazası Muallim Sicil Defteri (Miladi 927-928'den İtibaren)*,s.2, 3, 7, 8, 13.

bulunduğu ve önemli görevlere gelebildiklerini göstermektedir. Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki, salnameler yaşanan dönemi pek çok açıdan aydınlatabilmektedir.

b-H.1332 (M.1913/1914) Konya Vilayeti Salnamesi

H.1332 (M.1913/1914) Konya Vilayeti Salnamesi, araştırmamıza yardımcı olan önemli kaynaklar arasında gözükmetedir. Bu salnamede Ilgın'ın tarihi hakkında önemli bilgiler veriliyor. Ilgın'ın adının nereden geldiği, Ilgın'a ilk olarak gelip yerleşenlerin kimler olduğu ve buraya neden geldikleri anlatılıyor. Yine Ilgın'ın tarihte kimler tarafından yerleşim yeri olarak kullanıldığı ifade ediliyor. Buna göre, Roma döneminden beri yerleşim yeri olan Ilgın, Araplar, Selçuklular ve nihayet Osmanlılar dönemini de gören ender bir yerdir. Araştırmamızda esas olan unsur, Ilgın'ın bu tarihlerdeki (H.1332) eğitim ve öğretim hayatıdır. H.1332 tarihli salnamemizde konu ayrıntılı ifade edilmektedir. Öyle ki, o tarihte Ilgın'da bulunan mektepler ve mekteplere ait bilgiler (mekteplerin derecesi, tarihi, tesisi, açılışı, mektebin resmi veya hususi olduğu, mektebin mensup olduğu cemaat, öğrenci adedi, erkek, kadın ve toplam olarak, şimdiye kadar mezun olanların sayısı gibi) ayrıntılı olarak verilmiştir. Yine muallimlerin menşei (hangi okuldan mezun oldukları), maaşı gibi bilgiler de veriliyor. Kısaca eğitim hayatı değişik yönleriyle anlatılmaktadır.

III-ILGIN KAZASININ KISA TARİHÇESİ

İlgın esasen bir ağaç ismidir. Rivayet olunduğuna göre İlgın ve civarı eski zamanlarda genellikle bu ağaçlardan müteşekkil ormanlarla kaplı imiş. O zamanlar Derbent, Balyas, Bekri, Deşdiğin köylerinde yaşayan yerli halk kendilerine vukuu bulan taarruzlara karşı, yeni, emin olunan bir yer aramakta iken yolları şimdiki İlgın kazasının bulunduğu mahalle uğramış ve burasını kendilerine yeni bir yer edinmişlerdir. Kıymetini ancak kendilerinin takdir edebilecekleri bu nadide ağaçların (ılgın ağacı) çok olduğunu görerek, beraberlerinde taşıdıkları çadırlarını derhal bu mevkie kurmuşlar ve az zaman sonra barınaklarını sabit bir hale getirerek şimdiki kasabanın esasını teşkil etmişlerdir. Buraya yerleşenler tarafından teşkil edilen kasabaya söz konusu ağacın çok kıymetli olmasından dolayı "İlgın" denildiği rivayet olunmaktadır. Sonraları muhtelif ırklara mensup kimseler buraya gelerek yerleşmişlerdir ki, gitgide bu kasabanın elli bin hanelik cesim bir şehir halini almış olduğu rivayet olunmaktadır. Bilahare bu şehir halkı Timurlenk'in gazabına uğrayarak perişan edilmiş, katledilmiş ve kasaba da talan edilmiştir. Bölgede kırların çokluğu bu kasabanın hakikaten böyle meşhur bir felakete maruz kaldığına delalet etmekte imiş. *Bolasan, Ebulhasan, Altaş, İltaş, Sungur* gibi isimlere bakılırsa buralarının da Romalılardan sonra Araplara ve Türklere geçtiği anlaşılmaktadır³.

İlgın'ın diğer bir özelliği ise, İlgın ve çevresinin, en uzak geçmiş zamanlardan itibaren barut üretiminin temel ham maddesi olan güherçilenin bolca üretildiği bir olmasıdır. Osmanlı döneminde de İlgın, güherçile üretiminde tüm ülke içerisinde önemli bir yere sahipti. Özellikle İstanbul baruthanesinin ihtiyacı olan güherçilenin büyük bir kısmı İlgın ve çevresinden sağlanmaktaydı. Bu yüzden İlgın, Osmanlı döneminde önemli ve stratejik bir konuma sahipti⁴.

Bugün Konya iline bağlı olan İlgın ilçesi, Konya'ya 86 km mesafede olup, yaklaşık 32.000 nüfuslu bir yerleşim yeridir. İlgın, tarihin her devrinde önemli bir yerleşim yeri olmuştur. Bu nedenle ilçede hem Hititler dönemine, hem Roma dönemine hem de Selçuklu ve Osmanlı dönemine ait izler bulmak mümkündür. Son dönemde, özellikle Millî Mücadele döneminde de ayrı bir öneme sahip olan İlgın, Süvari Alayı'nın talim yaptığı yer olması nedeniyle de takdire şayandır. Atatürk, 1 Nisan 1922

³ H.1332 Tarihli Konya Vilayeti Salnamesi, İstanbul, 1332, Cihan Matbaası, s.5

⁴ Mustafa Özbek, 'Tarih Boyunca İlgın'da Güherçile Üretimi', 1.Ulusal İlgın Sempozyumu Tebliğ Özeti ,İlgın, 30 Haziran-2 Temmuz 2010, s. 78.

günü yanında cephe komutanı İsmet İnönü ve diğer bazı komutanlarla ve askerî erkânla birlikte Ilgın ovasında ikmal ve eğitim işleriyle Büyük Taarruza hazırlanmakta olan Süvari Kolordusunu teftişe gelmiştir. 1922 yılı 1 Mart ve 21 Ağustos tarihleri arasında Fahrettin (Altay) Paşa komutasındaki 15.000 kişilik 5. Süvari Kolordusu Ilgın ilçesinde 6 aya yakın bir zaman kalmış ve Ilgın halkı bu zaman içinde kolorduya elinden gelen her türlü yardımı yapmıştır ⁵.

Görüldüğü üzere Ilgın yol güzergâhı üzerinde bulunması, coğrafi yapısı, ekonomik faaliyetleri, kültürel birikimi gibi daha pek çok özellikleri ile her dönemde önemli bir yerleşim yeri olmuştur.

⁵ <http://www.ilgin.bel.tr>. (08/08/2012)

BİRİNCİ BÖLÜM

20. YÜZYIL BAŞLARINDA ILGİN'İN COĞRAFİ, İDARİ, SOSYO-EKONOMİK VE EĞİTİM DURUMUNA KISA BİR BAKIŞ

I-COĞRAFİ DURUM: H.1322 (M.1904/1905) Konya Vilayeti Salnamesine göre Ilgın kazası, Konya'nın 80 km kuzey batısında ve kuzeyde Akşehir kazasının Cihanbeğli nahiyesi, doğuda Kadınhanı ve güneyde Beğşehir ve batıda yine Akşehir kazası ile hem hudud, Argıthanı nahiyesi ile beraber 49 köyü kapsamaktadır. Kazanın güney tarafları çam ve meşe ormanlarıyla kaplıdır. Çavuşçu Gölü etrafında ziraate gayet elverişli ovalar mevcuttur. Bunun yanında ufak tefek tepe ve vadileri vardır. Ormanlık mahalleri deniz seviyesinden 1400 metre yüksekliktedir. Kazanın arazisi genellikle bitki yetiştirilmesi açısından birinci derecede olup, her nevi hububat ve afyon bereketli surette hasıl olur. Kaza dahilinde küçük ve büyük 9 muhacir köyü teşkil olunmuştur. Ilgın kazası 38 derece ve 20 dakika yeryüzünün kuzeyinde düz bir ova üzerinde kurulmuştur. Kasaba küçük ve çarşısı gayri muntazam ve ufaktır. Dikkate değer binaları ise, hükümet dairesi, redif taburu ve Lala Mustafa Paşa'nın hayır eseri olan külliyesidir⁶.

H.1332 (M.1913/1914) Konya Vilayeti Salnamesine göre ise, Ilgın'ın coğrafi durumu şu şekildedir. Kazanın ekseri mahalleri dağlık olmakla birlikte yaşamaya elverişli bir yerdir. Kazanın dağlarının yönü güneye doğrudur. Sultan Dağları şaibelerinden olan derinde Çiğil Dağları, kazanın en meşhur dağlarından. Bu dağlar ormanlarla kaplıdır. Söz konusu kazada ormanlar geniş yer tutar. %75'i çam, %23'ü meşe ve %2'si ardıçtır. Yaşlıcaları Bulcuk, Barakmuslu, Kembos, Geçid, Deşdiğin, Balyas, Dığrak, Derbent, Çiğil ve Ayaslar civarındaki ormanlardır. Çam ormanları umumiyetle gençtir. Ardıç ağaçlarının ekserisi yaşlıdır. Kazada doğu, batı, güney ve kuzeye doğru akan "Bulcuk", "Altaş", "Sungur Beğ" veyahut Mahmudhisar isimlerindeki çaylar, Ağalar köyü kuzeyinde ve Zaferiye köyü civarında birleştikten sonra "Bolasan" adını alarak Mahmudiye, Atlantı köyleri civarından biraz daha ileride "su yatan" mevkiye doğru akar. Söz konusu kazada 30 km mahiyetinde eski adı "Çavuşçu" olan "Ilgın" gölü vardır. Bu gölün sahili tamamen sazlıktır. Genellikle gölün sekizde bir kısmını bu sazlıklar işgal etmektedir. Gölün suyu tatlıdır ve

⁶ H. 1322 Tarihli Konya Vilayeti Salnamesi, Konya Vilayet Matbaası, 1322, s.293.

balıklarının lezzeti ile meşhurdur. Balıklar turna balığına benzer. Ilgın kazasının 2 km batısında üzeri örtülü bir kaplıca ile Ilgın Gölünün kuzey batısında üzeri büsbütün açık diğer bir maden suyu vardır. Her ikisinin terbiyesinde çelik cezi'yi kükürt ve bir miktar soda vardır. Bu suların sıcaklığı kırkiki derecedir. Bunların felç, nefrit, cüzam, hafikan, zatü'l cenb, cilt hastalıklarına şifa olduğu rivayet edilmektedir. Örtülü kaplıca bir rivayete göre, Selçuklu Sultanı Alaaddin zamanında yapılmıştır⁷.

Ilgın'ın bir başka coğrafi özelliği ise, birinci derecede deprem bölgesi olmasıdır. Öyle ki, geçmişte Ilgın'da yıkıcı etkileri olan büyük depremler yaşanmıştır. Bu duruma 1866 tarihinde Ilgın'da yaşanan deprem felaketini örnek gösterebiliriz. Söz konusu depremle ilgili bilgi kısaca şöyledir. Ilgın kazasında 5 Mart 1866 Pazartesi günü sabahın erken saatlerinde büyük bir deprem yaşanmıştır. Sarsıntının olduğu saatlerde Ilgın kaplıcasının sıcak suyu tamamen kesilmiştir. Diğer taraftan deprem şiddetiyle kasabadaki binaların bir kısmı harap olmuş, bir kısmı ise ciddi hasar görmüştür. Depremin etkisini kaybetmesinden sonra, kaza yetkilileri tarafından kasabanın ne durumda olduğu tespit edilebilmiştir. Böylece 1866 depreminde hasar gören veya yıkılan 33 evle beraber kasaba merkezinde bulunan Piri Hüseyin Bey Camii, Konya-İstanbul yolu üzerinde bulunan Bulasan köprüsü ve Behlülbey Mahallesi Medresesinin de hasar gördüğü anlaşılmıştır. Ancak ahalinin büyük bir kısmı deprem olabileceği ihtimaliyle evlerinde kalmadıkları, bağ, bahçe ve sokaklarda kurdukları çadırlarda ikamet ettikleri için depremde can kaybı olmamıştır⁸.

Ilgın kaplıcaları, kazanın en önemli değerlerinden biridir. Ilgın kaplıcaları çok eski zamandan beri tanınmıştır. Romalılar ve daha sonra da Bizanslılar zamanında kaynaklar üzerinde hamamlar yapılmış olduğu gibi Selçuklular zamanında baş şehir Konya'nın değerli bir su şifa kaynağı olmuştur. Selçuklu sultanlarından Alaaddin Keykubat, harap olan Bizans hamamları yerine 1236 yılında ilk Türk hamamını Ilgın'da yapmıştır. Sonradan bu hamam Selçuklu sultanlarından 2. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında çok hayırlı hizmetlerde bulunan Selçuklu vezirleri Sahibataoğullarından Hüseyinoğlu Ali tarafından tamir edilmiştir. Daha sonra 1267 yılında Selçuklu veziri Sahibata Fahrettin Ali tarafından yeniden inşa edilmiştir. Mimarı Taluya (Kelu)'dur.

⁷ H.1332 Tarihli Konya Vilayeti Salnamesi, s. 209, 201.

⁸ Hüseyin Muşmal, "Konya Eyaleti Ilgın Kazasında Yaşanan 1866 Depremi Üzerine Bir İnceleme" özeti. [http://w.w.woyalbil.selçuk.edu.tr/alanından.s.1.\(PDF\)\(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 20, Konya, 2008, s.518,519.](http://w.w.woyalbil.selçuk.edu.tr/alanından.s.1.(PDF)(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 20, Konya, 2008, s.518,519.)

Böylece Ilgın kaplıcalarının şimdiki ayakta duran eski eserler bölümü tamamlanmıştır. Ilgın kaplıcaları, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular ve Osmanlılar zamanında Türk halkının sultanlarının mürşitlerinin şifa bulduğu yerdir. Gönüller sultanı Hz. Mevlâna'nın kaplıcalarda banyo aldığı Mesnevisinin büyük bir kısmının burada yazdığı söylenir. Meşhur Seyyah Evliya Çelebi de çok etkilendiği kaplıcalardan seyahatnamesinde bahsetmeden geçememiştir. Kaplıcalar bir hamam değil, şifa gücüne sahip yer altı su kaynağıdır. Esas faktörlerin başında ihtiva ettikleri madenler, minareller, izmareler, anyon ve katyonlar ile bilhassa radyo aktivite denilen ışın gücüdür. Bu nedenedir ki, Ilgın kaplıcalarının birçok hastalığı (iç-dış) tedavi ettiği bilinen bir gerçektir⁹.

Buraya kadar verdiğimiz bilgiler, bugün de Ilgın kazası için mevcut olan önemli coğrafi özelliklerdir. Konya'ya bağlı bir kaza olması, Akşehir, Beğşehir, Derbent, Çiğil gibi yerleşim yerlerine yakın olması, çok sayıda kendine bağlı köye sahip olması, coğrafi konum açısından söylenebilecek bilgilerdir. Ilgın bugün de özellikle kaplıcaları ile tanınan önemli bir yerleşim yeridir. Salnamelerde de bahsedildiği gibi Ilgın gölü halen mevcuttur. Ancak göl eski temizliğini ve balıkların lezzetini muhafaza edememektedir. Göl suları son yıllarda azalma göstermiştir. Ormanlar ise, salnamelerde bahsedilen oranlardan daha azdır. Öyle ki, bilinçsiz ağaç kesimi, bilinçsiz hayvan otlatılması ve benzeri nedenlerle orman sayısı azalmıştır. Bütün bunlara rağmen Ilgın kazası gerek şifalı suları, gerek çok sayıda yerleşim yerine yakın olması, gerekse sahip olduğu tarihi ve kültürel birikimi ile ülkemizin en güzel yerleşim yerlerinden biridir.

⁹ [http://w.w.w.bizimkonya.com/ilginresimleri.html.s.1,2.\(08/08/2012\)](http://w.w.w.bizimkonya.com/ilginresimleri.html.s.1,2.(08/08/2012))

II-SOSYO-EKONOMİK DURUM

H.1332 (M.1913/1914) Konya Vilayeti Salnamesine göre, Ilgın'a gelip ilk yerleşenler Derbent, Balyas, Bekri, Deşdiğin köylerinden gelen insanlardır. Bunlar buldukları bölgede uğradıkları tecavüz ve taarruzdan sonra kendilerine güvenli bir yer aramışlar ve yolları bugünkü Ilgın kazasının bulunduğu mahalle uğramış ve buraya çadırlarını kurmuşlardır. Bu insanlar, sepet ve emsalini yapan bir topluluktur. Sonraları muhtelif ırklara mensup kimseler buraya gelerek yerleşmişler ve kazanın sonradan gelenlerle birlikte elli bin hanelik cesim bir şehir halini almış olduğu rivayet olunmaktadır. Yine salnameye göre, bu şehir halkı Timurlek'in gazabına uğramıştır ve *Bolasan, Ebulhasan, Altaş, İltaş* gibi isimlere bakılırsa, buraların da Romalılardan sonra Araplara ve Türklere geçtiği anlaşılmaktadır. Salnamede Ilgın'da bulunan madenlerden de bahsedilir. Buna göre, kasabanın bir saat kadar kuzey doğusunda "beyaz mermer" madeni mevcut olup, yirmi sene müddetle Akşehirli Haydar Beğ'e verilmiştir. Bundan başka üç tane taş ocağı ile çanak çömlek gibi eşyaların imaline mahsus iki de toprak ocağı vardır¹⁰.

Ilgın İlk Erkek Mektebi Kayıt Defterinde yer alan "velisi bulunan zatın sanatı" kısmında genellikle, tüccar, terzi, çiftçi, yorgancı, çoban, rençber, çakıcı, kasap, amele, ekmekçi, berber, nalbant, demirci, işçi, bakkal, manifaturacı, şöfor, gazinocu, kunduracı, arabacı ve hamamcı gibi meslekler yer almaktadır. Bu mesleklerin dışında şu mesleklere de rastlanmaktadır: Ceza hakîmi, kaimmakam (kaymakam), avukat, jandarma baş çavuşu, muallim, mahkeme mübaşiri, tahsildar, gümrük memuru, orman fen memuru, sıhhiye memuru, şifre reisi, eczacı, mal müdürü, muhasebe-i hıfziye tahsildarı, bankacı, belediye hademesi, belediye tahsildarı, nahiye memuru, bekçi, mahkeme reisi (hakim), istasyon müdürü, kuvvaci, gardiyan, orman muamelat memuru, İstanbul hareket memuru, sarrafiye, hatip, hoca, tütüncü, kebabçı, istasyon hareket memuru, mahkeme baş katip, değirmenci, memur, duvarcı, Ilgın tütün inhisar müdürü, müderris. Saymış olduğumuz meslek dallarına bakıldığında Ilgın ekonomisinin genellikle ziraata ve ona dayalı iş kollarına (ekmekçi, değirmenci gibi) dayandığını söyleyebiliriz. Ancak belli bir eğitim almayı gerektiren diğer meslek dalları (muallim, avukat, ceza hakimi, eczacı gibi) ise, Ilgın'ın yalnızca bir tarım şehri olmadığını aynı

¹⁰H. 1332 Tarihli Konya Vilayeti Salnamesi, s.2,6.

zamanda idari açıdan her türlü memura ihtiyaç duyacak gelişmiş bir yapıya sahip olduğunu gösteriyor ¹¹.

H.1332 (M.1913/1914) Konya Vilayeti Salnamesinde Ilgın'da bulunan mektepler ve bunlara ait diğer bilgilere bakıldığında Ilgın'da yalnızca Türklerin bulunmadığını, "Rum İptidaîyesi" adında bir okulun varlığından ve bu mektebin toplam 72 öğrenciye sahip olmasından anlıyoruz. Daha ilginç, Rumların sayısının hiç de azımsanmayacak derecede olduğunu düşünüyoruz. Bu düşüncemizin sebebi ise, aynı dönemde Ilgın Rüşdiyesi'nin 32, İnas İptidaîyesi'nin toplam 55, Argıthanı İptidaîyesi'nin 25, Şemsü'l-Maârif İptidaîyesi'nin ise toplam 50 öğrenciye sahip olmasıdır. Yani Rum İptidaîyesi'nin öğrenci (şakirdan) mevcudu 72'dir ve adı geçen diğer okullardan fazladır. Aynı zamanda Hıristiyan cemaat tarafından desteklenen bu okulun varlığı, bölgede Müslüman halkın yanında azımsanmayacak bir Hıristiyan varlığının olduğunu ve huzur ve barış içinde yaşadıklarını gösteriyor ¹².

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki, bugün de Ilgın, gerek ekonomisi, gerekse halkın geçim kaynakları bakımından pek de farklı değildir. Halkın büyük bir kısmı tarım ve hayvancılıkla uğraşırken idari yapının gereği olan pek çok meslek dalı bugün de mevcuttur. Sosyal yapıya baktığımızda bugün, Rum, Ermeni ve benzeri unsurlara rastlanmamaktadır.

Sosyal yapı içinde zikredebileceğimiz tek farklılık ise, Ilgın'ın bazı köylerinin göçmen köyü olmasıdır. Örnek; *Reşadiye Köyü (Ahıska Türklerindedir)*, *İhsaniye Köyü (Kafkasya'dan)* ve *Orhaniye Köyü (Bulgaristan'dan)* gibi ¹³.

Bu köylerdeki konuşma (ağız ve lehçeler) şekilleri, Ilgın halkından farklılıklar arz edebilir. Ancak köken olarak aynı olmamız sebebiyle, bu köyler ve Ilgın'ın yerli halkı herhangi bir sorun yaşamamaktadır.

¹¹ *Ilgın İlk Erkek Mektebi Kayıt Defteri*, (İnönü İlköğretim Okulu Arşivi) s. 16, 17, 19, 22, 23, 24, 30, 32, 35, 39, 43, 49, 53, 63, 64, 69, 74, 75, 90, 95, 100, 102, 119, 123, 130, 132, 136, 138, 139, 143, 145, 148, 150, 153, 156, 165, 167, 218, 224, 228, 231, 238, 239, 242, 251, 254, 260, 266, 284, 292, 293, 296, 301, 307, 309, 319, 322, 326, 339, 342, 343, 350, 378, 383, 401.

¹² H. 1332 Tarihli Konya Vilayeti Salnamesi, s. 689,690.

¹³ Hayri Erten, Mustafa Damlapınar, 'Ilgın Göçmen Köylerinde Sosyo-Kültürel Yaşam ve Merasimler (Orhaniye ve İhsaniye Örneği)', 1. Ulusal Ilgın Sempozyumu Tebliğ Özeti, 30 Haziran-2 Temmuz 2010, Ilgın, s.28.

3-İDARİ DURUM

H.1322 (M.1904/1905) Konya Vilayeti Salnamesine göre, Ilgın kazasının idari durumu şu şekildedir. 1322 tarihinde Ilgın, Konya vilayetine bağlı bir kazadır. Ilgın kazası idaresinde başta kaymakam olmak üzere naip, müftü, mal müdürü ve tahrirat kâtibi gibi memuriyetler bulunmaktadır. Kaymakamın başkanlığında kurulan ve toplanan meclis-i idare, aza-yı tabiiyye ve aza-yı müntehibe (asıl ve yedek azalar) olmak üzere ikiye ayrılır. Asıl azalar, naip efendi, müftü efendi, mal müdürü efendi, tahrirat kâtibi efendi, Ilgın kazasının idaresinde kaymakama yardımcı temel memuriyetlerdir¹⁴.

Tablo-1:H.1322 Senesinde Ilgın'ın İdari Yapısında Görev Alan Memurlar¹⁵.

ILGIN KAZASI (Me'mûrîn-i Kaza)	
Kaim-makam: Hacı Ağâh Beğ Salise Naibi: Hasan Tahsin Efendi Müftü: Abdullah Hilmi Efendi Mal Müdürü: Hacı Sabri Efendi Tahrirat Kâtibi: Remzi Efendi	
MECLİS-İ İDARE-İ KAZA	
Reis: Kaimmakam Beğ	
Aza-yı Tabiiyye	Aza-yı Müntehibe
Naip Efendi Müftü Efendi Mal Müdürü Efendi Tahrirat Kâtibi Efendi	İbrahim Efendi Hacı Osman Efendi Mustafa Efendi Hacı Şevket Efendi

¹⁴ H.1322 Konya Vilayeti Salnamesi, s.91.

¹⁵ H.1322 Konya Vilayeti Salnamesi, s.91,92.

MAHKEME-İ BİDAYET	
Reis: Hasan Tahsin Efendi	
Başkâtibi: Hacı Rıfat Efendi Müstentak Muavini: Abdurrahman Efendi	Aza İbrahim Efendi Aza Şakir Efendi
MAL KALEMİ	
Mal Müdürü: Hacı Sabri Efendi Muavini: Şakir Efendi	Sandık Emni: Saadettin Efendi
NÜFUS İDARESİ	
Nüfus Memuru: Rahmi Efendi	Kâtip: Bekir Efendi
ILGIN KAZASI (Bazı Me'murın)	
Dü'yûn-ı Umumiye Memuru: Zübeyr Efendi Ziraat Baş Kâtibi: Artin Efendi Evkaf Vekili: Ahmet Efendi	Zabıta Memuru: Yüzbaşı Ahmet Efendi Polis Memuru: Mahmut Efendi Tapu Kâtibi: Avak (?) Efendi
DAİRE-İ BELEDİYE	
Reis: Tahir Efendi	
Tabip Vasili Dimitri Efendi	Kâtip Ahmet Efendi
MAARİF KOMİSYONU	
Reis Kaimmakam Beğ	
Mal Müdürü Efendi Kâtip Ahmet Efendi	Aza Şakir Efendi Aza Naip Efendi
POSTA VE TELGRAF İDARESİ	
Telgraf ve Posta Müdürü Vekili: Mehmet Efendi	Muhabere Memuru Yaşar Efendi
ILGIN KASABASININ EMAKİNİ MEVCUESİ	
Daire-i Hükümet:1 Debboy-ı Hümayun:1 Camiler ve mescitler: 73 Medrese: 10 Dükkân: 200 Fırın:5 Değirmen: 35 Kahvehane: 12 Kütüphane: 1	

İlgın kazasında bazı memurlar ise şunlardır: Dü'yûn-ı Umûmiye memuru (Zübeyr Efendi), Ziraat başkâtibi (Artin Efendi), Evkaf vekili (Ahmet Efendi), Zabıta memuru (Yüzbaşı Ahmet Efendi), Polis memuru (Mahmut Efendi), Tapu kâtibi (Avak (?))

Efendi)'dir. Bu memuriyetler anlaşılacağı üzere Ilgın kazasının idari açıdan, ekonomik ve sosyal açıdan ve de aynı zamanda hukuki açıdan yönetilmesini sağlayan önemli görevlerdir.

Belediye Dairesi, H.1322 (M.1904/1905) tarihinde, Reis Tahir Efendi başkanlığında, Tabip Vasili Dimitri Efendi ve kâtip Ahmet Efendi'den oluşmaktadır. Tabip Vasili Dimitri ve daha öncesinde Ziraat baş kâtibi olan Artin Efendi'nin icra ettikleri memuriyetleri düşüncecek olursak, Ilgın'ın hem sosyal açıdan çeşitlilik arz ettiğini, hem de Osmanlı Devleti'nin azınlıklara karşı ne kadar hoşgörü ve iyi niyet içinde olduğunu görebiliriz.

Eğitim komisyonu reisi, o dönemde kaymakamdır. Kaymakamın başkanlığında, Mal Müdürü Efendi, Kâtip Ahmet Efendi ve 2 aza, Şakir ve Naip efendiden oluşmaktadır. Maarif, yani eğitim komisyonunda yer alan memuriyetlere bakılacak olursa, o dönemde eğitime çok önem verildiği, eğitimin bütün bir toplumun sorunu olması gerektiği ve birlikte destek olunarak geliştirilmesi gereği düşünülebilir.

Posta ve telgraf idaresi, telgraf ve posta müdür vekili Mehmet Efendi ve muhabere memuru Yaşar Efendi'den oluşmaktadır. Ilgın kazasının mevcut binaları ise şunlardır: 1 Hükümet Dairesi, 1 Debboy-ı Hümayun, 73 cami ve mescit, 10 medrese, 200 dükkân, 5 fırın, 35 değirmen, 12 kahvehane, 1 kütüphanedir.

Ilgın kazasında mevcut olan bina sayısına baktığımızda, 73 adet cami ve mescit olması halkın kâhır ekseriyetinin Müslüman olduğunu gösteriyor. 10 adet medrese olması eğitime önem verildiğini, 35 adet değirmenin olması ise bölgede tarımın geliştiğine işaret ediyor.

Ilgın, tarihi açıdan çok eski bir geçmişe sahiptir. Bu nedenle pek çok defa el değiştirmiştir. Hititler, Romalılar, Araplar, Selçuklular ve Osmanlılar. Bu köklü geçmişe binaen çok zengin bir kültür mirasına sahip olan Ilgın, bugün de Konya iline bağlı gelişmiş bir ilçedir. İdarî yapılanma açısından kazanın en üst yetkili makamı kaymakamdır. Bunun yanında Ilgın kazasının idarî, sosyo-ekonomik ve kültürel hayatının devamını sağlayan memuriyetler (belediye, emniyet müdürlüğü, tapu dairesi, mal müdürlüğü, milli eğitim müdürlüğü, müftülük gibi) bugün de mevcuttur. Ilgın'ın gelişimini devam ettirmek üzere bahsedilen memuriyetler birbirleriyle işbirliği içindedir.

IV-EĞİTİM DURUMU

20. Yüzyılın başlarında Ilgın kazasının eğitim durumu H.1332 (M.1913/1914) Konya Vilayeti Salnamesinde ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Buna göre, aşağıdaki tabloda H.1332 (M.1913/1914) tarihinde Ilgın'da bulunan mektepler ve mekteplere ait diğer bilgiler şu şekilde verilmiştir:

Tablo 1- H.1332 Senesinde Ilgın'da Bulunan Mekteplerin Derecesi ve Mekteplerin Öğrenci Adedi ¹⁶

Mektebin Derecesi	Aded-i Şakirdan		Aded-i Şakirdan		Şimdiye kadar şhadetname alanların haddi	Aded-i Muallimin
	Yekun	Zükur	İnas	Muhtelat		
Rüşdiye	32	32	-----	-----	35	1
Numune-i Terakkî İptidaîyesi	-----	-----	-----	-----	120	2
Feyziye İptidaîyesi	-----	-----	-----	-----	-----	2
İnas İptidaîyesi	55	-----	55	-----	-----	1
Rum İptidaîyesi	72	-----	-----	72	150	2 biri muallime
Argıthanı İptidaîyesi	25	25	-----	-----	-----	1
Şemsü'l Maârif İptidaîyesi	50	30	20	-----	-----	1
Ilgın Şemsü'l-Maârif-i Sıbyan	480	-----	-----	480	-----	1
Ilgın Şemsü'l-Maârif-i Sıbyan	-----	-----	-----	-----	-----	1
Ilgın Şemsü'l-Maârif-i Sıbyan	-----	-----	-----	-----	-----	1
Ilgın Şemsü'l-Maârif-i Sıbyan	-----	-----	-----	-----	-----	1
Ilgın Şemsü'l-Maârif-i	-----	-----	-----	-----	-----	1

¹⁶H 1332 Konya Vilayeti Salnamesi, s.689.

Sıbyan						
İlgın Şemsü'l- Maârif-i Sıbyan	----	----	----	----	----	1
Reis Karyesi İptidaîyesi	28	28	----	----	----	1
İhsaniye Karyesi İptidaîyesi	50	50	----	----	----	1
Aşağı Çiğil Karyesi İptidaîyesi	26	26	----	----	----	1
Derebucak Karyesi İptidaîyesi	45	45	----	----	----	1
Bulcuk karyesi İptidaîyesi	19	19	----	----	----	1

Tablo 2: H.1332 Senesinde İlgın'da Bulunan Mekteplerin Kuruluşu, Mensup Olduğu Cemaat ve Benzeri Bilgiler ¹⁷.

Mektebin Derecesi	Tarih, Tesis ve Küşadı	Mektebin Resmi veya Hususi Olduğu	Mektebin Mensup Olduğu cemaat
İlgın Rüşdiye	1323	Resmi	Osmanlı
Numune-i Terakkî İptidaîyesi	1314	Resmi	Müslim
Feyziye İptidaîyesi	1326	Resmi	Müslim
İnas İptidaîyesi	1325	Resmi	Müslim
Rum İptidaîyesi	1310	Hususi	Hıristiyan
Argıthanı İptidaîyesi	1325	Resmi	Müslim
Şemsü'l- Maârif İptidaîyesi	1323	Resmi	Müslim
İlgın Şemsü'l- Maârif-i Sıbyan	----	----	Müslim
İlgın Şemsü'l- Maârif-i Sıbyan	----	----	Müslim
İlgın Şemsü'l- Maârif-i Sıbyan	----	----	Müslim
İlgın Şemsü'l- Maârif-i Sıbyan	----	----	Müslim
İlgın Şemsü'l-	----	----	Müslim

¹⁷ H.1332 Konya Vilayeti Salnamesi, s.689.

Maârif-i Sıbyan			
İlgın Şemsü'l- Maârif-i Sıbyan	-----	-----	Müslim
Reis Karyesi İptidaîyesi	325	Resmi	Müslim
İhsaniye Karyesi İptidaîyesi	325	Resmi	Müslim
Aşağı Çiğil Karyesi İptidaîyesi	325	Resmi	Müslim
Derbent Karyesi İptidaîyesi	325	Resmi	Müslim
Bulcuk Karyesi İptidaîyesi	325	Resmi	Müslim

Tablo 3:H.1332 Senesinde İlgın'da Bulunan Mekteplerin Yıllık Maaşları ve Masrafları ¹⁸.

Mektebin Derecesi	Münabe'ı Varidatı	Meaşat (Seneviye)	Mesarif (Seneviye)	Menşei Muallimîn
İlgın Rüşdiye	Hazineden	8000	800	Dârü'l- muallimînden
Numune-i Terakkî İptidaîyesi	Komisyonndan	13800	800	Biri Dârü'l- muallimînden, biri ehliyetnamelidir
Feyziye İptidaîyesi	Komisyonndan	-----	-----	Biri Dârü'l- muallimînden, biri ehliyetnamelidir
İnas İptidaîyesi	Komisyonndan	3840	340	İnas Rüştiyesinden mezundur
Rum İptidaîyesi	Cemaatten	14040	-----	Biri Fener Rum mektebinden
Argıthanı İptidaîyesi	Hazineden	2400	200	Dârü'l- muallimînden
Şemsü'l- Maârif-i İptidaîyesi	Ahaliden	1800	200	Dâr'ül- muallimînden
İlgın Şemsü'l- Maârif-i Sıbyan	Ahaliden	-----	-----	-----
İlgın Şemsü'l- Maârif-i Sıbyan	Ahaliden	-----	-----	-----

¹⁸ 1332 Konya Vilayeti Salnamesi, s.689

İlgın Şemsü'l- Maârif-i Sıbyan	Ahaliden	-----	-----	-----
İlgın Şemsü'l- Maârif-i Sıbyan	Ahaliden	-----	-----	-----
İlgın Şemsü'l- Maârif-i Sıbyan	Ahaliden	-----	-----	-----
İlgın Şemsü'l- Maârif-i Sıbyan	Ahaliden	-----	-----	-----
Reis Karyesi İptidaîyesi	Hazineden	2400	-----	Dâr'ül- muallimînden
İhsaniye Karyesi İptidaîyesi	Hazineden	2400	-----	Dâr'ül- muallimînden
Aşağı Çiğil İptidaîyesi	Hazineden	2400	-----	Dâr'ül- muallimînden
Derbend Karyesi İptidaîyesi	Hazineden	2400	-----	Dâr'ül- muallimînden
Bulcuk Karyesi İptid.	Hazineden	2400	-----	Dârü'l- muallimînden

Tabloda verilen ilk okul İlgın Rüşdiye'sidir. Rüşdiye'nin bugünkü karşılığı ortaokuldur. İptidaîye ise, sıbyan mekteplerinin "yeni usülle eğitim"i esas alanlarına verilen isimdir. H.1332 (M.1913/1914) senesinde artık mektep ifadesi yerine daha çok "iptidaîye" ifadesine rastlanmaktadır. Söz konusu tabloda da mektep ifadesi kullanılmamaktadır. Bu durum, tabloda yer alan okulların yeni usülle (usûl-i cedîde) eğitim yaptıklarını göstermektedir.

Tabloda dikkat çeken diğer önemli bir husus da, mekteplerin resmî veya hususî olduğu, mektebin mensup olduğu cemaat ifadeleridir. Tabloda yalnızca Rum İptidaîyesinin husûsî olduğu ve Hıristiyan cemaate bağlı olduğu verilmiştir. Diğer iptidaîyelerin Türklere ait olduğunu ve resmî, yani devlet tarafından açıldığını görüyoruz. Ancak İlgın Rüşdiyesinde mektebin mensup olduğu cemaat olarak "Osmanlı" ifadesi kullanılırken, diğer Türklere ait iptidaîyelerde mensup olduğu cemaat kısmında "Müslim" ifadesi yer alıyor. Buradan şu sonucu çıkarabiliriz. İlgın Rüşdiyesi, Müslüman ve Gayri Müslim çocukların bir arada eğitim yaptığı bir okuldur. Çünkü Osmanlı ifadesi, Osmanlı toprakları üzerinde yaşayan, dini ve milleti ne olursa olsun

herkese verilen genel bir isimdir. Diğer taraftan iptidaîyelerin mensup olduğu cemaat bölümünde Müslim ifadesinin olmasını, bu okulların Müslüman halk tarafından desteklendiğine kanıt olarak gösterebiliriz. Aynı şey Rum İptidaîyesi için de geçerlidir. Rum İptidaîyesi hem kuruluş bakımından farklıdır, hususidir, yani devlete bağlı değildir, hem de işleyiş bakımından diğerlerinden ayrılmaktadır. Bunun anlamı, bu okulun eğitim faaliyetlerini kendi istediği gibi düzenlemesi, ancak devlet tarafından denetlenmesidir. Ne yazık ki Osmanlı Devleti'nde çok uluslu olmanın sonucu olarak eğitimde de ikilik mevcuttur. Her okul kendi programını belirliyor (azınlıkların açtığı okullar, yabancı okullar, Müslümanlara ait olan okullar gibi) ve istediği dilde eğitim yapabiliyordu. Bu durum millilikten çok uzaktı. 3 Mart 1924 tarihinde kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim ve öğretimde birlik sağlanmış, bütün okullar Türk Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır. Bunun dışında kalan okullar ise kapatılmıştır.

Tablodaki Rum İptidaîyesinin hususi olması yanında, mensup olduğu cemaat kısmında Hıristiyan ifadesinin yer alması, bu okulun Hıristiyan halk tarafından desteklendiğini göstermektedir. Bu arada verilen bilgilerin ışığı altında Iğın'da sosyo-kültürel yapının da çeşitli olduğunu, az da olsa gayr-i Müslimlerin de bulunduğunu anlıyoruz.

Döneme ait tabloda eğitim ile ilgili yapabileceğimiz bir diğer tahlil ise, söz konusu okullardaki öğrenci sayısıdır. En fazla öğrenciye (72) sahip olan okul, Rum İptidaîyesidir. Diğer okullardaki öğrenci sayısı çok daha azdır. Hatta Şemsü'l- Maârif-i Sıbyan adında altı ayrı okulun öğrenci toplamı 480'dir. Ortalama her okula 70 öğrenci düşüğünü düşünürsek, Rum İptidaîyesindeki rakamın yine altındadır. Ancak bu demek değildir ki, Rumlar Türklerden nüfus olarak daha fazladır. H.1332 (M.1913/1914) senesinde Iğın'da Rumlara ait tek okul varken, Türklere ait, Türklerin gidebileceği 17 okul vardır. Bu 17 okuldan bir tanesinde (Iğın Rüşdiyesinde) hem Türk öğrenciler hem de azınlıklara mensup öğrenciler eğitim alabilmektedir. Yine tabloda konunun devamı olmak üzere, "şimdiye kadar şehadetname alanların haddi" bölümünde en fazla şehadetnâmeyi (mezun olan sayısı) Rum İptidaîyesinin (150 kişi) aldığını görüyoruz. Rüşdiye 35, Numune-i Terakki İptidaîyesi 120'dir. Rumların eğitime daha çok önem verdiği söylenebilir. Ancak Türk ve Müslüman halkın o yıllarda yaşadığı olumsuzluklar (1. Dünya Savaşı, İstiklâl Savaşı) eğitim başta olmak üzere her şeyi etkilemiştir.

Tablodan anlaşılan diğer bir önemli husus da, tabloda yer alan okulların masraflarının resmi olanlarının hazineden, diğerlerinin ise ahaliden ya da cemaatten karşılanmış olmasıdır. Numune-i Terakki İptidaîyesi, Feyziye İptidaîyesi ve İnas İptidaîyesi resmî olduğu halde masrafları komisyon tarafından karşılanmaktadır. İlgin Şemsü'l-Maârif-i Sıbyan Okullarının (tabloda 6 adet olarak gösterilmiş) resmî veya husûsî olduğu konusunda herhangi bir bilgi bulunmazken, masraflarının ahaliden karşılandığını görüyoruz.

H.1332 (M.1913/1914) tarihinde İlgin kazasında bulunan okulların senelik maaşları ve senelik masrafları da dikkat çekicidir. Öyle ki, Rum İptidaîyesi senelik maaşları toplamı 14040 iken masrafları gösterilmemiştir. Bu konudaki bilgileri verilen 5 okul ise şu şekildedir.

	MAAŞLAR	MASRAFLAR
• İlgin Rüşdiye	8000	800
• Numune-i Terakkî İptidaîyesi	3800	800
• İnas İptidaîyesi	3840	340
• Arıthanı İptidaîyesi	2400	200
• Şemsü'l- Maârif	1800	200

Yukarıdaki maaşı ve masrafı karşılaştırdığımızda Rum cemaatinin ve Rum okulunun daha iyi durumda olduğunu söyleyebiliriz. Şüphesiz bu durum, Osmanlı Devleti'nin adaletli ve hoşgörülü bir yönetim anlayışının sonucu olarak değerlendirilmelidir.

Son olarak bu okullarda görev yapan muallimlerin menşecine bir göz atalım. Genel olarak şunu söyleyebiliriz ki, Türk okullarında görev yapan muallimler, Dârü'l-mualliminden mezundurlar. Bunun dışında biri İnas (kız) Rüşdiyesi mezunu, biri de *ehliyetname* sahibidir. Rum İptidaîyesinde ise "biri Fener Rum Mektebi"nden ifadesi yer almaktadır. Bu tablo ve sonuçlar bize, Osmanlı Devleti'nin idari, sosyal ekonomik, kültürel ve etnik yapısı hakkında bazı ipuçları vermektedir.

2. BÖLÜM

MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİ VE CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA ILGIN'DA EĞİTİM

I-Millî Mücadele Yıllarında Ilgın'da Eğitim: Ilgın İlk Erkek Mektebi Kayıt Defterine Göre:

Konya ili, Ilgın ilçesi, İnönü İlköğretim Okulu, öncesinde Merkez İlköğretim Okulu, daha öncesinde ise (Millî Mücadele Döneminde) Ilgın İlk Erkek Mektebi, Ilgın ilçesinin ilk ve önemli eğitim kurumlarından. Okula ait kayıt defterinden elde ettiğimiz bilgiler ile o dönemde Ilgın'ın siyasi, sosyal, ekonomik hayatı ve en önemlisi eğitim-öğretim hayatı hakkında bilgi sahibi olabiliyoruz. Bizim çalışmamıza esas olan konu ise, söz konusu kayıt defterinden elde ettiğimiz bilgilere dayanarak Ilgın'ın o dönemdeki eğitim-öğretim anlayışı, öğrenci profili, öğretmen profili ve benzeri konulardaki bilgilerdir. Değerlendirmemizin daha anlaşılır olması açısından aşağıdaki şekilde tasnif edip, ele alabiliriz;

A-Okutulan dersler ve not sistemi

B-Öğrenci profili

C-Öğretmen profili ve genel değerlendirme

1-Okutulan Dersler ve Not Sistemi: Ilgın İlk Erkek Mektebi'nin H.1338-1344 (1919/1920-1925/1926) yıllarına ait kayıt defterinden edindiğimiz bilgilere göre 1. sınıftan 5. sınıfa kadar şu dersler okutulmaktadır.

1. sınıf dersleri: -Elif Ba

-Kıraat

-Musahebât-ı Ahlakiyye

-Hesap

-Tabiat tetkiki

-Resim

-El işleri

(Rakamla ve yazıyla bu derslerden aldıkları puan toplamı verilmiştir. Aldıkları puanlara baktığımızda o dönemde onluk sistemin uygulandığını görüyoruz.)

- Musikî
- Terbiye-i beden
- Hal ve hareket
- Dikkat
- Sa'y ü gayret
- İntizam perverlik

(Bu guruptaki dersler, bugünkü davranış notlarına benzetilebilir.)

2. sınıf dersleri:-Kur'an-ı Kerim

- Din dersleri
- Kıraat
- İmla
- Tahrir
- Ezber-i inşaat
- Yazı
- Türkçe dersleri
- Musehabat-ı ahlakiyye
- Hesap
- Tabiat tetkiki
- Resim
- El işleri
- Musikî
- Terbiye-i beden
- Hal ve hareket

-Dikkat

-Sa'y ü gayret ve –İntizamperverlik.

3. sınıf dersleri:-Kur'an-ı Kerim

-Din dersleri

-Kıraat

-İmla

-Tahrir

-Ezber-i inşaat

-Yazı

-Türkçe dersleri

-Müşahat-ı ahlakiyye

-Hesap

-Tarih

-Coğrafya

-Tabiat tetkiki

-Resim

-El işleri

-Musikî

-Terbiye-i beden

-Hal ve hareket

-Dikkat

-Sa'y ü gayret

-İntizamperverlik

4. sınıf dersleri:-Kur'an-ı Kerim

-Din dersleri

-Kıraat

- İmla
- Sarf
- Tahrir
- Ezber-i inşaat
- Yazı
- Türkçe dersleri
- Musehabat-ı ahlakiyye
- Hesap
- Tarih
- Coğrafya
- Hendese
- Tabiat tetkiki
- Resim
- El işleri
- Musikî
- Terbiye-i beden
- Hal ve hareket
- Dikkat
- Sa'y ü gayret
- İntizamperverlik

5. sınıf dersleri:-Kur'an-ı Kerim

- Din dersleri
- Kıraat
- İmla
- Sarf
- Tahrir

- Ezber-i inşaat
- Yazı
- Türkçe dersleri
- Musahabat-ı ahlakiye
- Hesap
- Tarih
- Coğrafya
- Hendese
- Tabiat tetkiki
- Resim
- El işleri
- Musikî
- Terbiye-i beden
- Hal ve hareket
- Dikkat
- Sa'y ü gayret
- İntizamperverlik ¹⁹.

Millî Mücadele Döneminde ilköğretimde okutulan derslerle bugünkü 8 yıllık ilköğretim uygulandığı dönemde, eğitim kurumlarımızda 1. sınıftan 5. sınıfa kadar okutulan dersler birbirinden çok farklıdır. Bunun için günümüzde 1. sınıftan 5. sınıfa kadar okutulan dersleri, ders saatleri ile birlikte görelim.

<u>1. sınıf dersleri:</u>	-Türkçe	(11 saat)
	-Matematik	(4 saat)

¹⁹ *İlgin İlk Erkek Mektebi Kayıt Defteri* (İnönü ilköğretim okulu arşivi) s.1.

-Hayat bilgisi	(4 saat)
-Görsel sanatlar	(2 saat)
-Beden eğitimi	(2 saat)
-Müzik	(2 saat)

Yukarıdaki dersler zorunlu dersler olup toplam 25 saattir.

Seçmeli dersler :1. ve 5. sınıflar arasında seçmeli dersler yoktur. Seçmeli dersler 6. sınıfta başlamaktadır.

Serbest etkinlikler :5 saat (Bu derste gezi – inceleme, rehberlik çalışmaları, drama, tiyatro vb etkinlikler yapılır.)

2. sınıf dersleri	:-Türkçe	(11 saat)
	-Matematik	(4 saat)
	-Hayat bilgisi	(4 saat)
	-Görsel sanatlar	(2 saat)
	-Beden eğitimi	(2 saat)
	-Müzik	(2 saat)

5 saat serbest etkinlikler 2. sınıfta da mevcuttur.

3. sınıf dersleri	:-Türkçe	(11 saat)
	-Matematik	(4 saat)
	-Hayat bilgisi	(4 saat)
	-Görsel sanatlar	(2 saat)
	-Beden eğitimi	(2 saat)
	-Müzik	(2 saat)

5 saat serbest etkinlikler 3. sınıfta da mevcuttur.

4. sınıf dersleri	:-Türkçe	(6 saat)
	-Fen	(3 saat)
	-Matematik	(4 saat)
	-Sosyal bilgiler	(3 saat)

-Yabancı dil	(3 saat)
-Din kültürü	(2 saat)
-Görsel sanatlar	(1 saat)
-Müzik	(1 saat)
-Beden eğitimi	(1 saat)
-Trafik güvenliği	(1 saat)

Yukarıda belirtilen dersler zorunlu derslerdir. Serbest etkinlikler 4 saat olarak belirlenmiştir.

<u>5. sınıf dersleri</u> :-Türkçe	(6 saat)
-Fen	(3 saat)
-Matematik	(4 saat)
-Sosyal bilgiler	(3 saat)
-Yabancı dil	(3 saat)
-Din kültürü	(2 saat)
-Görsel sanatlar	(1 saat)
-Müzik	(1 saat)
-Beden eğitimi	(1 saat)
-Trafik güvenliği	(1 saat) ²⁰ .

Yukarıda belirtilen dersler zorunlu derslerdir. Serbest etkinlikler 4 saat olarak belirlenmiştir.

Günümüzde ilköğretim 8 yıl olduğu için biz 1. ve 5. sınıfta okutulan derslerin yanında 6. 7. ve 8. sınıflarda okutulan dersleri de vermeyi uygun gördük.

<u>6. ve 7. sınıf zorunlu dersler</u> :-Türkçe	(5 saat)
-Matematik	(4 saat)

²⁰ T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, sayı:75, tarih:20.07.2010,İlköğretim Okulu Haftalık Ders çizelgesi.(<http://nigde.meb.gov.tr/meb-ıys-dosyalar/2012-06/27>)

-Fen ve teknoloji	(4 saat)
-Sosyal bilgiler	(3 saat)
-Yabancı dil	(4 saat)
-Din kültürü	(2 saat)
-Görsel sanatlar	(1 saat)
-Müzik	(1 saat)
-Beden eğitimi	(2 saat)
-Teknoloji tasarımı	(2 saat)
- Rehberlik ve sosyal etkinlikler	(1 saat)

Toplam 28 saat

<u>6. ve 7. sınıf seçmeli dersler</u> :-Yabancı dil	(1 saat)
-Sanat etkinlikleri	(1 saat)
-Spor etkinlikleri	(1 saat)
-Düşünme eğitimi	(1 saat)
-Halk kültürü	(1 saat)
-Medya okuryazarlığı	(1 saat)
-Gelişim teknolojileri	(1 saat)
-Satranç	(1 saat)
-Tarım	(1 saat)

6. ve 7. sınıflar için seçilebilecek ders saati sayısı 1 saattir.

<u>8. sınıflar zorunlu dersler</u> :-Türkçe	(5 saat)
-Matematik	(4 saat)
-Fen ve teknoloji	(4 saat)
-İnkılâp tarihi	(2 saat)

-Yabancı dil	(4 saat)
-Din kültürü	(2 saat)
-Görsel sanatlar	(1 saat)
-Müzik	(1 saat)
-Beden eğitimi	(2 saat)
-Teknoloji tasarımı	(2 saat)
-Rehberlik ve sosyal etkinlikler	(1 saat) ²¹ .

8. sınıf seçmeli dersler :6. ve 7. sınıflarda belirtilen seçmeli derslere Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersi de ilave edilmiştir. Yukarıda ifade edildiği için bu bölüme 8. sınıf seçmeli dersler olarak tekrar belirtmiyoruz.

İlköğretim okulları haftalık ders çizelgesi için açıklamalar :

1-Okutulacak seçmeli dersler; 2. dönemin başından itibaren yeni ders yılının ilk ayının sonuna kadar olan süre içinde, okulun ve çevrenin şartları, öğrencilerin ilgi istek ve ihtiyaçları ile velilerin görüşleri de dikkate alınarak “seçmeli dersler” bölümünden öğretmenler kurulunca belirlenir.

2-Herhangi bir seçmeli dersin seçilebilmesi için o dersin bir önceki yılda seçilmiş olması şartı aranmaz.

3-Okullar öğrencilerin ihtiyaçlarını dikkate alarak seçmeli ders çeşidini artırabilir. Bu durumda hazırlanan program ilgili genel müdürlüğün görüşü ve talim terbiye kurulunun kararı ile uygulamaya konulur.

Yukarıda günümüz 8 yıllık ilköğretimin uygulandığı eğitim sisteminde derslerin seçimiyle ilgili açıklamaları verdikten sonra konuyla bağlantılı olarak inceleme konumuz olan Iğın İlk Erkek Mektebi Kayıt Defterinde dikkati çeken bir diğer hususu da (derslerin bulunduğu bölümün altında) her sayfanın altında üç maddelik şu ifadeleri burada belirtelim.

²¹ T.C.Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, sayı:75, tarih: 20.07.2010,İlköğretim Okulu Haftalık Ders çizelgesi.

1-Ders senesi sütündeki kısımlar boş bırakılmıştır. İcabına göre dersler yazılacaktır. Bu yekûna dâhil olacak derslerin hitamında yekûn yapılacaktır.

2-Sınıfta ibka edilen talebenin numaraları bu cetvele yazılmayacak ve mülahazat hanesine meşruhat verilecektir.

3-İş bu cetvel hem sicil hem de künye defteri olacaktır ²².

İlgin İlk Erkek Mektebi Kayıt Defterinde her sayfanın altında bulunan yukarıda verdiğimiz 3 maddeden ikincisinde ifade edilen ibka kavramı ve benzeri kavramlar o dönemde eğitim sisteminde kullanılan kavramlardır. Bu kavramların anlamları ise şu şekildedir.

İbka:1. Bakî, daîm, devamlı, sürekli kılma. 2. Yerinde, evvelki halinde bırakma. 3. Sınıf geçememe. (İlgin İlk Erkek Mektebinin Kayıt Defterinin hemen her sayfasında bu ifade yer almaktadır.) ²³.

İkmal: 1. Kemale erdirmeye, tamamlama, bitirme. 2. Eksikliğini doldurma. (Kayıt Defterinin 77. sayfasında 'ikmale kalmıştır' ifadesi yer almaktadır.) ²⁴.

Takdirname: Üstün başarı gösteren öğrencilere verilen başarı belgesidir. (Kayıt Defterinin yalnızca 158. sayfasında "takdirnamemi aldım" ifadesi yer almaktadır) ²⁵.

Tashih: Düzeltme. Genellikle yaş düzeltme için kullanılmıştır. (Konuyla ilgili olarak öğrenci profili bölümünde ayrıntılı bilgi verilecektir. Örnek: 397. sayfadaki öğrencinin durumu yaş tashihidir.) ²⁶.

Dönemin not sistemi ise onluk sistemdir. Bugün geçerli olan not sistemi ise beşlik sistemdir. Bugünkü eğitim sisteminde sınıfta kalma ya da yukarıda bahsedilen ikmale kalma gibi durumlar söz konusu değildir diyebiliriz. Bugün derslerinde başarısız olan öğrenciler, yılsonunda toplanan şube öğretmenler kurulunda görüşülerek bir üst sınıfa

²² İlgin İlk Erkek Mektebi Kayıt Defteri, s.1-401.(Her sayfanın altında bu üç madde bulunmaktadır.)

²³ Ferit Devellioğlu, 'Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat', Ankara, 1970, s.480.

²⁴ Ferit Devellioğlu, a.g.e., s.507;* İkmale kalma ifadesi, başarısız olunan dersten öğrencinin belli bir süre kurs görmesi ve bu kurs sayesinde eksiklerin tamamlandıktan ve başarılı olduktan sonra geçirilmesi anlamı taşımaktadır.

²⁵ İlgin İlk Erkek Mektebi Kayıt Defteri, s. 158.

²⁶ İlgin İlk Erkek Mektebi Kayıt Defteri, s. 397.

geçirilir ya da sınıfta bırakılır. Günümüz eğitim sisteminde sınıfta bırakılan öğrenci yok denecek kadar azdır.

O dönemlerde öğrencilere başarılı olduklarında ya da uygun davranışlar gösterdiklerinde küçük kâğıt parçaları verilirdi. Bunlara “*evrak-ı takdirîye*” (ödüllendirme kâğıtları) denirdi. Bunlar basılı olur ve öğrencinin adı ve verilme nedeni öğretmen tarafından yazılır ve imzalanırdı. Yahya Akyüz’ün belirttiğine göre, derecelerine göre renkleri farklı olan bu ödüllendirme belgeleri, gittikçe artan değerlerine göre şu şekilde verilmiştir²⁷.

“ ***Aferin:** Çalışkan ve uslu öğrencilere öğretmeni ve müdürü tarafından verilir.

***Tahsin.** Tahsinname: *İmtahân-ı hususilerde (ara sınavlarda) birinci olan öğrencilere öğretmeni ve müdürü tarafından verilir ve dört aferin değerindedir.*

***İmtiyaz:** *Sekiz aferin veya iki Tahsin değerindedir. Yine öğretmen ve müdürü tarafından verilir.*

***Levha-i İftihar:** *Dört Tahsin değerindedir. Bu basılı bir kâğıt değildir. Ödülü kazanan öğrencinin adının büyük yazılarla bir levhaya yazılıp sınıfa asılmasıdır.*

***Mükâfat:** *İki levha-i iftihar değerindedir ve basılı bir kâğıttır. Bunu rüştiyelerde mekâtibi rüştiye müdürü imzalar. Üç mükâfat alan öğrenciye bu daireden bir memur okuluna giderek öğretmenleri ve arkadaşları önünde övücü sözler söyler ve öğrenci sağ kolumun üstüne sarı bir şerit takmaya hak kazanır.*

O dönemlerde öğrencilere verilen cezalar ise gittikçe ağırlaşan derecelerine göre şöyledir:

***İhtar ve Tenbîh:** *Dersini bilmeyen, küçük yaramazlık yapan öğrenciye öğretmen tarafından yapılan sözlü uyarıdır.*

***Tekdir:** *İhtar ve tembihe rağmen hatalı davranışlarını sürdüren öğrenciye, okul müdürünün odasında yaptığı uyarıdır.*

²⁷ Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara, Eylül 2010, s.234-236.

**Tevkîf: Daha ağır suç işleyen öğrencinin yemek teneffüsünden mahrum bırakılıp, ayrılmış bir dershanede yazı yazması cezasıdır.*

**Alenen Tekdir: Tevkif ile yola gelmeye açıkça yapılan uyarıdır.*

**İhbar ve Şikâyet: Yukarıdaki cezalara rağmen yola gelmeyen öğrencilerin velilerine, okul müdürünün durumu sözlü ya da yazılı olarak bildirmesidir.*

**İhrâc-ı Muvakkat: Öğrencilerin bir haftadan bir aya kadar okula alınmamasıdır.*

**İhrâc-ı Kat'i: Öğrencinin okuldan çıkarılmasıdır. Bu ceza Maarif Nezaretine danışılarak verilir ve nezaretten cevap gelinceye kadar öğrenci okula alınmaz.*

İhraç cezaları hariç ötekiler bazen affedilebilir. Bu, ceza alan öğrencinin önceden kazandığı ödül kâğıtlarının geri alınıp, öğrencilerin gözünü önünde yırtılması şeklinde olurdu. Örnek, ihtar ve tenbih, bir aferinin, tevkif cezası bir tahsin ya da dört aferinin geri alınıp iptali ile affedilebilir".

O dönemde okutulan derslerin analizi kapsamında, bazı derslerin (elif-ba, Kur'an-ı Kerim, sarf, kıraat, yazı, tabiat tetkiki, müsehatat-ı ahlâkiyye) ne anlama geldiğini kısaca belirtelim. Yapacağımız açıklamalar Osmanlı Devleti'nin son dönem eğitim sistemini yansıttığı için ayrıca önemlidir.

-Elif-Ba: 4-5 yaşlarındaki çocukların gitmeye başladıkları ve 10-11 yaşlarına kadar devam ettikleri sıbyan mekteplerinde alfabe ve okuma öğretimi ile ilgili en eski ve yaygın kitap elif-ba cüz'üdür. Yazarı ve ilk yazıldığı tarih bilinmemektedir. Birçok kez basılmış, geleneksel okuma öğretme yöntemi bu kitapla sürüp gitmiştir. Amacı aslında Kur'an'ın okunuşunu öğretmektir. Bu nedenle Türkçedeki p, ç, j harflerine yer vermemiştir. Harfler, üstün, esre, ötre ve iki ötre denen işaretlere göre hecelenmektedir. Elif üstün e, elif esre i, elif ötre ü gibi. Bu uzun hecelemelemlerden sonra harflerin sesleri birbirine katılarak Arapça kelime ya da kelime parçaları okunur. Usul-i tehecci, yani heceleme yöntemi denen bu yöntemle okuma öğrenmek çok zaman almakla beraber, bu yöntem çocukların anlamlarını bilmedikleri Arapça kelimeler okuyabilmelerinde oldukça geçerlidir. Bazı sıbyan mektebi öğretmenleri, harfleri kolayca ve ilginç hale getirerek öğretmeye çalışmışlardır. Bu amaçla harfleri eşya ve hayvanlara

benzetmişlerdir. Örnekler; elif mertek gibi, be tekne gibi, te ona benzer, cim karnıyarık, tı tavşan kulaklı, kaf koyun başlı gibi. Kuşkusuz bu yakıştırımlar çocukların ilgisini çekmiş olmalıdır. Ancak, harfleri tanımlamakta çok belirsiz olan bu yakıştırımların alfabe öğreniminde bir yararı olduğu şüphelidir²⁸.

-Kur'an-ı Kerim: Sıbyan mektepleri ile ilgili bilinen en temel ders Kur'an-ı Kerim'dir. Çocukların derslerinde Kur'an öğretiminin öncelikli yer alması ve mekteplerde bu dersin vazgeçilmez bir ders olarak telakki edilmesi, yüzyıllarca İslam âleminde vazgeçilmez bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Ünlü İslam tarihçi ve sosyoloğu İbni Haldun, Mukaddime adlı eserinde bu konuyu şöyle değerlendirir: "Bilinmelidir ki, çocuklara Kur'an talim edilmesi dinin şiarlarından bir şiardır. O yüzden Müslümanlar bunu esas alarak, bütün beldelerinde tatbik etmişlerdir. Çünkü Kur'an'daki ayetlere ve bazı hadis metinlerine istinat eden İslam imanının ve imanî akidelerin kalplerde kökleşmesi, her şeyden evvel bu şiarla bağlıdır. Onun için Kur'an talimin esası haline gelmiş olup, daha sonra hâsıl olan melekeler bu esas üzerine bina kılınmıştır. Mahkeme sicillerine yansıyan bilgilerden hareketle, Kur'an öğretiminde öncelikle Arapça harflerin tanıtımının yapıldığını, bunun okuma yazma konusunda elzem olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Osmanlıların son dönemlerine kadar uygulana gelen bir metotla, çocuklar elif-ba cüz'ünü akabinde amme cüz'ü okumakta, daha sonra Tebâreke diye bilinen mülk suresi ve diğer bazı cüz'lerden sonra, daha çok "Mushaf" adıyla halk arasında tanınan Kur'an'ın öğretimine geçilmekteydi. Bu dersle amaçlanan nihai hedefin, kutsal kitabın mümkün olabildiğince tecvid (Kur'an'ın usulüne uygun ve ahenkli bir şekilde okunması) ve Meharîc-i Hurûf (özelligi bulunan Arap harflerinden bazılarının ağızdan çıkışında gösterilmesi gereken özen) kurallarına göre belirtilmesi ve Kur'an'ın "tertîl" üzere okunmasının sağlanması olduğu anlaşılmaktadır²⁹.

-Sarf: Arapça gramerinin kelime yapısı ile ilgili dalıdır. Sözlükte "çevirmek, döndürmek" anlamındaki sarf kelimesi, terim olarak biri ameli, diğeri nazari olmak üzere iki şekilde kullanılır. Ameli sarf, asıl kabul edilen kelimeyi lafız veya anlamla ilgili bir maksat için değişik fiil ve isim vezinlerine dönüştürmektir. Nazari sarf ise,

²⁸ [http://cocukarastirma.az.buz.com/blog/yazi/oku/5000000000267879/Osmanli_Sıbyan_Mekteplerinde_Okutulan_Dersler_Oğretim_Programları,\(10/10/2011\)](http://cocukarastirma.az.buz.com/blog/yazi/oku/5000000000267879/Osmanli_Sıbyan_Mekteplerinde_Okutulan_Dersler_Oğretim_Programları,(10/10/2011))

²⁹ http://www.Omanli.org.tr/yazi-7-205.html_sayfa_2/5,2011

“i’rab ve bina” dışında kelime durumlarının kurallarını inceleyen bilim diye tanımlanır. Sarf ilminin başka bir anlamı da, paranın parayla değişimini konu edinen akîd anlamındaki fıkıh terimi olmasıdır. Sarf işini meslek edinen, kişiye sayrafî veya sarraf denir. Araştırmamıza konu olan sarf kelimesi, bir zamanlar ders olarak okutulan sarf ilmidir ki, konunun başında “Arapça gramerinin kelime yapısıyla ilgili dalı” olarak belirtilmiştir³⁰.

-Kıraat: Sözlükte “okumak” anlamına gelen ve Kur’an kelimesiyle kök birliğine sahip bulunan kıraat kelimesi, dini ilimlerin değişik dallarında farklı terim anlamları kazanmış olsa bile genelde “*Kur’an okuma*” manasında kullanılır. Bu yönüyle kıraat, tilavet ile eş anlamlıdır. Fıkıhta kıraat kelimesi, sözlükte ve dini terminolojideki yaygın anlamlarıyla sıkça kullanılmasının yanı sıra, namazda kıyamda iken onun bir rüknü (farz) olarak yerine getirilmesi gereken Kur’an okumayı ifade eden özel bir terim olmuştur. Bunun dışında kıraat kelimesi, terim olarak hadis öğrenim ve öğretim yollarından biri olup, “*el kirae ale ş-şeyh*” şeklinde geçmektedir. Bu metotla hadis almak isteyen öğrenci, şeyhine onun rivayetlerini okumak suretiyle kontrol ettirip, rivayet hakkını elde eder. Muhaddislerin çoğunluğu “bir şeyi bir kimseye sunmak, göstermek” manasındaki arz terimini kıraatle eş anlamlı olarak kullanmışlardır³¹.

-Yazı (Kaligrafi): Yazının öğretimi olmaksızın düzenli bir eğitim öğretim faaliyetinin gerçekleşmesinin imkânsız olduğu açıktır. Özellikle Bursa mekteplerinde, yazının sadece basit bir şekilde öğretimiyle kalınmamakta, yazılabilecek en güzel biçimiyle (hüsn-ü hat) öğretimine de dikkat edilmekteydi³².

-Tabiat Tetkiki: Tabiatın, doğa olaylarının incelendiği, anlatıldığı bir derstir. Tabiat tetkiki ile ilgili olarak, “ 2. *Abdülhamit’in Maarif Nazırı Haşim Paşa’nın 1906’da padişaha gönderdiği bilgi sonucu bir yazıyı konunun anlaşılması açısından buraya aynen alıyoruz. Yazıda, Haşim Paşa şu görüş ve önerilere yer vermektedir*

a-Okullarda din ve ahlakça arzulanan niteliklere sahip öğrenci yetiştirilememektedir.

³⁰ Hulusi Kılıç, Bilal Aybakan, ‘Sarf Maddesi’, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2009, cilt 36, s. 136, 137)

³¹ Ebubekir Sifil, Salahattin Polat, ‘Kıraat Maddesi’, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Ankara 2002, cilt 25, s. 433, 435.

³² <http://www.Osmanli.org.tr/yazi-7-205.html> (10/10/2011/Sayfa/2/5)

b-Bu nedenle tüm okulların programları değiştirilmiş, din ve ahlak dersleri arttırılmış, İlm-i Eşya gibi lüzumsuz bazı dersler kaldırılmıştır.

'Lüzumsuz' gerekçesiyle programdan çıkarılan 'İlm-i Eşya' nedir? Bu bir müset ilim dersidir ve yağmur, kar gibi atmosfer olaylarını, kaldıraç, çıkırcık gibi basit fizik konularını toprak, kayalar, canlılar gibi çeşitli konuları kapsar. Bu ders 2. Meşrutiyet döneminde 'Dürus-i Eşya' ve Cumhuriyet döneminde Eşya dersi, Tabiat Tetkiki, Tabiat Bilgisi adıyla okutulan, çocuğun maddi ve sosyal çevresi ile ilgili çok yararlı bir dersti"

33

-Müşehabat-ı Ahlakiyye: Bu dersin temel amacı, kişiliğin teşekkül ettiği dönemde, çocukların İslam'ın yüce değerleri doğrultusunda yönlendirilmesi aileye, topluma ve millete daha faydalı hale getirilmesidir³⁴.

2-Öğrenci Profili Üzerine Bazı Tespitler: Kayıt defterinden elde ettiğimiz bilgilere göre, öğrenci profili (yaş, cinsiyet özellikleri, kılık kıyafet, öğrenci başarısı, nakil gelen ve giden öğrenci sayısı ve niteliği gibi) çeşitli açılardan incelenebilir.

Öğrenci profili konusunda yaş ve cinsiyet özelliklerine baktığımızda, okula başlayan öğrencilerin okula kayıt olurkenki yaşlarının (genellikle 9-10) günümüzdekinden farklı olduğunu görüyoruz. Kayıt defterinde yer alan bilgilere dayanarak diyebiliriz ki, kız öğrencilerin sayısı erkek öğrencilerin sayısından daha azdır. Şüphesiz bu durumun pek çok sebebi vardır. Bugün bile kız çocuklarının, ülkemizin bazı yerlerinde hala okutulmadığını düşünecek olursak geçmişten günümüze değişmeyen bazı nedenlerin varlığından söz edebiliriz. Örneğin İslam dininin kadının toplum hayatında yer almaması gerektiği düşüncesi, diye yerleşmiş yanlış bir anlayışın olması gibi. Bunun yanında kız çocuklarının geçmişte küçük yaşta evlendirilmeleri gibi hususları da ekleyebiliriz. Sebepler çoğaltılabilir. Ancak söz konusu dönemde okula giden kız çocuklarının sayısının az olması yanında erkek öğrencilerin de okulu, eğitim

³³ Yahya Akyüz, *a.g.e*, s.254

³⁴ <http://w.w.w.Osmanli.org.tr/yazi-7-205.html>. (10/10/2011/sayfa/2/5)

ve öğretimini tamamlama konusunda yeterli olmadığını söyleyebiliriz. Bu durumun en önemli sebebi şüphesiz dönemin savaş yılları olmasıdır. Tabii ki başka sebepler de sayılabilir.

Öğrencilerin kılık kıyafetine gelince, kayıt defterindeki öğrenci fotoğraflarından, erkek öğrencilerin gömlek giyip kravat taktıklarını, kız öğrencilerin ise yine gömlek giydiğini (birkaç istisna dışında, elbise giyenler) saçlarına kurdele taktıklarını görüyoruz. Erkek öğrencilerin ise saçlarının aynı şekilde tıraş edildiğini görüyoruz. Kılık kıyafetteki bu düzen, Millî Mücadele yılları olması sebebiyle ayrıca önemlidir. Bugün ilköğretim okullarımızda hala öğrenci kıyafeti konusu tam netleşmemiştir. Ne tam olarak önlük ya da forma giyilmektedir, ne de tam olarak serbest kıyafet uygulaması vardır. Bu durum düzen açısından olduğu kadar, görüntü açısından da bir karmaşadır*.

Öğrenci başarısı konusunda söyleyebileceğimiz ilk şey, öğrenci başarısını değerlendirmeye esas olan not sisteminin 10'luk sistem olmasıdır. Defterdeki bilgilere dayanarak diyebiliriz ki, çok başarılı olan öğrenci sayısı çok azdır. Öyle ki, 401 sayfalık defterde yalnızca bir yerde (sf. 158 de) "takdirnamemi aldım" ifadesine rastlanmıştır. Diğer sayfalardaki öğrenci notları incelendiğinde başarının vasat olduğu söylenebilir. 1. sınıftan 5. sınıfa kadar öğrenimini aynı okulda tamamlayan ya da genel bir ifade ile okulu tam olarak bitiren öğrenci sayısı çok azdır. Kayıtlara dayalı olarak yaptığımız bu açıklamada şu durumu da dikkate almak gerekir. O da kayıtların düzenli tutulup tutulmadığı hususu. Günümüzde 5'lik not sistemi uygulanmaktadır. Öğrenci başarısını değerlendirmek için ise teşekkür ya da takdir belgesi verilmektedir.

Kayıt defterinde ise konuyla ilgili olarak takdirname ifadesine rastlamıştık. Defterde geçen ilginç bir ifade ise, okulu bitirme belgesi anlamında "şahadetname" kelimesidir. Bu ifade s. 229'da "Konya Akif Paşa Mektebi'nden 928-929 senesinde şahadetname almıştır" şeklinde kaydedilmiştir³⁵.

³⁵ *İlgün İlk Erkek Mektebi Kayıt Defteri*, s.229.

*Araştırmamızın tamamlandığı günlerde M.E.B. ca kıyafet serbestliği kararı açıklanmış idi.

Öğrencilerin kayıt bilgilerine baktığımızda, okul öğrencilerinin büyük bir kısmı Ilgın ilçe merkezi, köy ya da kasabasından olduğunu görüyoruz. Bunun yanında nakil gelen ya da nakil giden öğrenci sayısı da bir hayli fazladır. Öyle ki, nakil gelen ya da giden öğrencilerin, kayıt defterindeki “velisi olan zatın sanatı veya memuriyeti” diye belirtilen bölümünde velilerin, devlete bağlı, tayin olunabilen memuriyetlere (kaymakam, hakim, sıhhiye memuru, istasyon şefi gibi.) sahip olduğunu görüyoruz. Bu durum eğitim-öğretim faaliyetleri açısından önemlidir. Farklı bölgelere, farklı kültür unsurlarına sahip (bölgesel ve yöresel farklılıklar) öğrencilerin bir arada öğretim yapması bölgeler arası etkileşim ve iletişimin sağlanması açısından önemlidir.

Öğrencilerin devam-devamsızlık durumları konusunda dikkat çeken en önemli husus, öğrencilerin büyük bir kısmında 1. sınıftan 5. sınıfa kadar olan dersler ve notların yazıldığı bölümde 1. ve 2. sınıftan bazen 3. sınıftan sonra herhangi bir not ve benzeri hiçbir bilgiye rastlanmamasıdır. Nakil giden öğrenciler dışında öğrencilerin diğer sınıflara neden devam etmediğine dair herhangi bir bilgi verilmemektedir. Ancak defterde, öğrencilerin çoğunluğunda okula devam konusunda problem olduğu görülmektedir. Savaş yılları olması, yoksulluk, eşlerin savaşa gidip geri dönmemesi, üvey baba vb. durumlar şüphesiz en önemli sebepler arasındadır.

Bu konu içinde belirtebileceğimiz bir husus da, köyden gelen öğrencilerin konu ile ilgili yaşadıkları olumsuzluktur. Örneğin, s. 287 de “köyünden gelemeyen bu efendinin kaydı terkin (silinmiştir)” ifadesi yer almaktadır³⁶.

Öğrencilerin okula kayıt bilgilerinde dikkat çeken bir diğer önemli nokta ise, öğrencilerin velisi kısmında annesi (s. 221), babası (s. 82 ve pek çok sayfada) gibi ifadelerin yanında üvey babası (s. 157 ve birkaç sayfada daha), dedesi amcası, biraderi (s. 221), büyükannesi (s. 219) gibi ifadeler bulunmaktadır. Savaş yılları olması nedeniyle bu ve benzer durumları, olağan bir vaziyet olarak açıklayabiliyoruz. Bizim için önemli olan nokta ise bu durumun öğrencilerin eğitim hayatlarına olan

³⁶ *Ilgın İlk Erkek Mektebi Kayıt Defteri*, s.287.

yansımasıdır. Kuşkusuz bu tür durumlar eğitimi, öğrenci başarısını ve okula devam edebilmeyi olumsuz etkiler.

Okul kayıtlarında dikkat çeken önemli bir konu da, pek çok öğrencinin çeşitli nedenlerle ya da bazılarında hiçbir neden gösterilmeden kaydının silinmesidir. Bir kısmı nakil gittiği için, bir kısmı sınıfta kaldığı için, bir kısmı ise yaşı büyük olduğu için (terkin) silinmiştir (örnek: s. 377). Kaydı silinen öğrencilerden birisinin mazereti ise yukarıda da ifade ettiğimiz gibi çok ilginçtir. Sayfa 287’de “köyünden gelemeyen bu efendinin kaydı terkin (silinmiştir)” şeklindedir. Konu ile ilgili olarak bu ve benzeri sonuçları çoğaltabiliriz.

3-Öğretmen Profili Üzerine Bazı Tespitler: Ilgın İlk Erkek Mektebine ait Kayıt Defterinden elde ettiğimiz bilgiler, öğretmenlerin tahsili, aldıkları eğitimin niteliği, özel becerileri vb. hakkında fazla bir bilgi vermemektedir. Verilen kısıtlı bilgilere göre, o dönemde “Başmuallimlik” unvanının olduğunu anlıyoruz. Söz konusu ifade sf. 215’te öğrencinin babası bölümünde “Ilgın Başmuallimi Bekir Orhan Bey” şeklinde verilmiştir.

Ancak konuyla ilgili olarak “Millî Mücadele Döneminde Ilgın’da Görev Yapan Öğretmenlerin adı ve Profili” üzerine yapılmış çalışmalardan edindiğimiz bilgilere göre, o dönemde görev yapan öğretmenlerin genellikle muallim okullarından mezun olmadığı (bir kaç dışında), geçici belgelerle, geçici süreler için muallim olduğunu ve konuyla ilgili şahadetnamelerinin olmadığını biliyoruz. Bununla birlikte beceriler konusunda hemen hepsinin bir veya birkaç müzik aletini çalabildiğini, resim, marangozluk veya teknik el becerilerinden bir veya bir kaçına sahip olduklarını görüyoruz. Söz konusu araştırmadan dönemin öğretmenlerinin hem mesleki yeterlilikleri hem de aldıkları tahsil ve bütün bunlara bağlı olarak sürdürdükleri sosyal ve ekonomik yaşantıları hakkında bilgi sahibi olabiliriz.

Tablo-1 Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Öğretmenlerin İlmî ve Meslekî Durumları (İlgin) ³⁷

Okulun ve Öğretmenin İsmi	İlk Tahsilini Nerede Yapmıştır?	Orta tahsilini nerede yapmıştır? Tamamlama dı ise hangi sınıfa kadar okumuştur? Sahip olduğu şahadetname nin tarih ve derecesi?	Kendisi muallimlik etmeye salâhiyyetdar eden vesika hangisidir? Tarih ve derecesi?	Yürüttüğü Vazifeler	Açıklama	Görev e Başlama Tarihi
İlgin Merkez Erkek Mektebi Muallimi Ahmed Şakir Bey	Niğde İlk Erkek Mektebinde tahsil görmüştür. 1901	Niğde Vilayeti Muallim Mektebini İkmal etmiştir. Aliyyülaladır.	Niğde vilayeti muallim mektebi 1926	Muallimlik, İhtiyat zabıt namzetliği, ihtiyat zabıt vekilliği, ihtiyat mülazımsâni, Kadınhanda Muallimlik, İlgin Merkez Mektebi		1913
İlgin Merkez Mektebi Muallimi Memduh Bey	Lise'nin İbtidai kısmından	Mülga (Kapatılmış olan) Darülhilafe Medresesinde	Mülga Darülhilafe Sahn Kısmından	Karye Muallimliği, İnsuyu Karyesi ve Kadınhanı'nda ve İlgin Merkez Mektebi	Katil maddesinden dolayı işten el çektirilmiş-tir.22-11-1929	1921

³⁷ Seyit Taşer, " Cumhuriyet'in İlk Yıllarında İlgin'da Görev Yapan Öğretmenlerin Sosyal ve Meslekî Profilleri" Uluslar arası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi: Tarihin Peşinde. Sayı:5, 2011, s.241, 242, 244, 245, 246.

İlgın Merkez Mektebi Muallimesi Naciye Hanım	Konya'da		Muavinlik ehliyetnamesi-1924-Meslek şahadetnamesi 1927	Ereğli Kız Mektebinde, Konya Merkez mektebinde, Beyşehir'de ve İlgın Merkez Mektebi'nde	İstifası vekâleti celilemize e 10-1929 tarihli tabkikatla kabul edilmiştir.	1924
İlgın Merkez Mektebi Muallimesi Nefise Hanım	Adapazarı Rüşdiyesine Tahsil Görmüştür.		Muavinlik Ehliyetnamesi dir 1925	Konya Merkez Ana Mektebi Muallimliği, Ana Mektebi Muallim Vekili, İlgın Kazası Merkez İlk Mektebi Muallim Muavini		1925
İlgın Merkez İlk Mektebi Muallimesi Vekili Kezban Hanım	İlgın Kazası İlk Kız Mektebinde Tahsil Görmüştür.	Konya Kız Muallim Mektebi İkinci Sınıfından Tasdikname-lidir.	Kız Muallim Mektebi Tasdiknamesidir.	İlgın Merkez Mektebi Muallim Vekili		1919
İlgın Merkez Kız Mektebi Muallimi Vesile Hanım	Konya'da		Ehliyetnameli dir-1920	İlgın Namık Kemal Mektebi Muallimliği, Konya Rüşdiye Mektebi Muallimliği, Karaman Merkez Kız		1918

Tablo 3. Iğın İlk Mekteplerindeki Öğretmenlerin Sosyal ve Ekonomik Durumları

Iğın Merkez İlk Mektebi Muallimi Ahmed Şakir Bey	Eşi vefat etmiştir.- İki çocuğu vardır.	Yoktur	Kiradır	1950	Şarkı okurum alet çalamam.	Karakalem ile resim yaparım	Mukavva ve sair işler.
Iğın Merkez Mektebi Muallimi Memduh Bey	Bekârdır	Yoktur	Kiradır	1500	-	Muktedirdir	Kâğıt, işlerinde
Iğın Merkez Mektebi Muallimesi Naciye Hanım	Evli (1927)- Çocuğu yok	Yoktur	Kiradır	1500	Ud, keman çalar.	Biraz	Muktedirdir
Iğın Merkez Mektebi Muallimesi Nefise Hanım	Evli (1909)-İki çocuğu var.	Yoktur	Kiradır	1500	Lisânen	Biraz	Terzilik, nakış ve kâğıt işleri
Iğın Merkez İlk Mektebi Muallimi Muallimi Vekili Kezban Hanım	Bekâr	Yoktur	Kiradır	750	-	Biraz	Kâğıt, dikiş ve el işleri
Iğın Merkez Kız Mektebi Muallimi Vesile Hanım	Evli-1922- Bir çocuğu var	Yoktur	Kiradır	1758	Ud, keman çalar	Biraz	Biçki, dikiş, nakış

İlgin Merkez Kız Mektebi Muallimi Hayri Bey	Evli-1922-İki çocuğu var	Yoktur	Kiradır	800	-	-	-
İlgin Aşağıçığıl Karyesi Mektebi Muallimi Mustafa Nazmi Efendi	Evli-1920-Dört çocuğu var.	Yoktur	Kiradır	1620	Vakıf değildir	Mektep -te yapılan resimle -ri yapar	Mektepte yapılan el işlerini yapar
İlgin Mahmuthisar Mektebi Muallimi Recep Efendi	Değildir	Yoktur	Kiradır	1500	Nota üzerine ud çalar	İlk mektep -lere ait resim yapar	İlk mekteplere ait el işlerini yapar
İlgin Bulcuk Karyesi Mektebi Muallimi Ahmet İhsan Bey	Evli-1926-Çocuğu yoktur	Yoktur	Kiradır	800	Piyano, ud, keman çalar	Muktedir.	Terzilikte ve bazı el işlerinde mahareti vardır
İlgin Çavuşçu Karyesi Mektebi Muallimi Mehmet Emin Bey	Evli-1924-İki	Yoktur	Kiradır	1500	Biraz ud çalar	Resim işleri oldukça yapar	Toprak işlerinde, marangoz işlerinde mahareti vardır.
İlgin Geçid Karyesi Muallimi Mustafa Fahri Bey	Evli-1921-İki çocuğu vardır	Yoktur	Kiradır	1758	-	Muktedir	Bir parça tahta ve kâğıt işlerinde

İlgin Argıthan Nahiyesi Mektebi Baş Muallimi Abdülgaffar Bey	Evli- Altı çocuğu var	Yoktur	Kiradır	1950	Keman , piyano çalar	Fotoğra fçılık	Maran gozlukta
İlgin Argıthan Nahiyesi Mektebi Muallimi Hüseyin Cavid Bey	Evli-1913- 3 çocuğu var	Yoktur	Kiradır	1620	İlk mekte p-lerde okumu ş	Vakıftır	Kâğıt, marangozlu k ve el işleri
İlgin Osmaniye Karyesi Mektebi Muallimi Halil Hilmi Bey	Evli-1910- 2 çocuğu var	Yoktur	Kiralıktır	920	Lisane n vakıftı r alet çalama z	Vardır	-

Günümüzde aynı görevi yapan sınıf öğretmenlerinin yukarıda ifade edilen özelliklerin birçoğuna sahip olmadıklarını söyleyebiliriz. Bu durumun pek çok sebebi bulunmaktadır. Ancak en önemli sebepler arasında, mevcut eğitim anlayışımızın özellikle sınav sistemine dayalı olması, kültürel unsurlara, sanat ve değerlere yeterince önem verilmemesi gösterilebilir.

Bu durumu yazmış olduğu pek çok kitabında dile getiren değerli eğitimci Nurettin Topçu, "Türkiye'nin Maarif Davası" adlı eserinde bugünkü eğitimin ruhtan, sevgiden, maneviyattan uzak olduğunu, kendine güven duygusundan yoksun bir gençlik yetiştiğini ifade ediyor. Nurettin Topçu, yine aynı eserinde Dârü'l-fünûn'un kaldırılarak yerine yeni üniversitenin getirildiğini, eskimiş, görevini yerine getirememiş addedilen Dârü'l-fünun'u aratacak yeni üniversitelerin içi boş, geçmişle bağ kuramayan, eskiyi,

değerleri tamamen inkâr eden, özgürlük, hürriyet diye sorumluluk almaktan kaçan bir nesil yetiştiren yeni bir okul (üniversite) kurulduğunu ifade etmektedir³⁸.

Her konuda yeteneği ve bilgisi olan öğretmenlerin yetiştiği köy enstitülerinin kapatılmasının ise eğitim konusunda yapılan en büyük yanlışlardan biri olduğu pek çok konu uzmanı tarafından dile getirilmektedir. Konu ile ilgili olarak muhtemelen bunların dışında kayda değer pek çok örnek vardır. Araştırmamıza konu olan Ilgın İlk Erkek Mektebi Kayıt Defterinde konuyla ilgili olarak fazla bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak yukarıda bahsedilen eserlerde, araştırmamıza konu olan dönemin (Millî Mücadele Dönemi) eğitim kalitesinin bazı alanlarda şimdikinden çok daha iyi olduğu anlaşılmaktadır. Bugün okullarımızda yapılan eğitim faaliyetlerini incelediğimizde de aynı olumsuz durumun (sınava dayalı içi boş bir eğitim anlayışının, ifade gücünün, kendine güvenin, yaratıcı düşüncenin olmadığı) devam ettiğini söyleyebiliriz. Bu durumu, öğrencilerin (ilkokuldan üniversiteye kadar) klasik olarak yapılan sınavlarda verdikleri cevaplardan örneklendirebiliriz.

İlköğretimde okuyan öğrencilerin tarih dersi yazalı sorularına verdiği cevaplar, Prof. Dr. Nuri Köstüklü'nün "Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi" adlı eserinin Ekler Bölümünde örneklerle verilmiştir. Bunlardan birini aynen veriyoruz.

"Soru: Ermeni (doğu) sorununu açıklayınız. **Cevap:** Osmanlı Devleti altında yaşanıp, ekmek yiyen Ermeniler, kendi kendilerini kışkırtmaları sonucu Doğu Anadolu'da huysuzluklara başladılar. Mustafa Atatürk Paşa düşmanla baş edebilmek için Kamil Karabekir'i Ermeni üzerine doğrulttu, Ermeni yenilip barış istedi. Böylelikle en iyi sonuç Osmanlı'nın oldu.

Pınar - Ortaokul 3"³⁹.

Tarih Eğitimi alan üniversite öğrencileri için de durum, ne yazık ki bundan pek farklı değildir. Konunun uzmanları tarafından da belirtilen, bu olumsuzluklar ve eğitimde kalitenin düşmesi, ne yazık ki, günümüzün en önemli sorunlarından biridir. Çünkü bir toplumda eğitim-öğretim ve muallim iyi ise, kaliteli ise toplum da kaliteli ve

³⁸ Nurettin Topçu, *Türkiye'nin Maarif Davası*, Şubat 2010, İstanbul, s.143

³⁹ Nuri Köstüklü, *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*, Konya 1998, s.249.

iyi olacaktır. Nurettin Topçu, “ Türkiye'nin Maarif Davası” adlı eserinde de bu konuya dikkat çekerek toplumların iyi ya da kötü olmasından muallimi sorumlu tutmuştur ⁴⁰

Ilgın İlk Erkek Mektebi Kayıt Defteri incelemelerinde, eğitim anlayışımıza dair tahliller şimdilik burada ifade ettiklerimizden ibarettir. Yapılan bu araştırma ve incelemenin Milli Mücadele Döneminde Ilgın'daki eğitim uygulamalarını ifade etmekle kalmayıp aynı zamanda bütünün bir parçası olması nedeniyle, o yıllarda ülkemizin eğitim-öğretim anlayışını ve özelliklerine de kısmen ışık tutacağı kanaatindeyiz.

⁴⁰ Nurettin Topçu, *a.g.e.*, s.65,71.

II-CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA ILGIN'DA EĞİTİM: ÖĞRETMEN SİCİL DEFTERLERİNE GÖRE

1-İlgın Kazasının 1341 Sene-i Martından İtibaren İlk Mekteplerin Muallimleri Kaydına Mahsus Deftere Yansıyan Bazı Eğitim-Öğretim Meseleleri:

Bu sicil defterine göre R.1341(M.1925) senesinde İlgın'da merkezde ve İlgın'a bağlı köy ve nahiyelerde bulunan mektepler ve mekteplerde görev yapan muallimlere ait bilgiler aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo-1 İlgın'da Bulunan Mektepler ⁴¹.

Mektebin İsmi	Sayfa Numarası
Merkez İlk Erkek Mektebi	1
Merkez İlk Kız Mektebi	3
Çiğil Mektebi	4
Başköy Mektebi	4
Çiftlikler Derbent Mektebi	5
Mahmuthisar Mektebi	5
Bulcuk Mektebi	6
Kembos Mektebi	6
Çavuşçu Mektebi	7
Geçid Mektebi	7
Yendiğin Mektebi	8
Belekler Mektebi	8
Argıthanı Nahiyesi Mektebi	9
Rü'us Mektebi	10
Osmaniye Mektebi	10
Orhaniye Mektebi	11
Ayaslar Mektebi	11

Tablo-2 Merkez İlk Erkek Mektebi ⁴².

Muallimin Adı	Maaşı (lira)	Menşei
Osman Nuri Efendi	12	Konya Dârü'l-mualliminden
Osman Nuri Efendi	19,50	Konya Dârü'l-mualliminden
Hüseyin Avni Efendi	17,25	-----
Mehmet Gazi Efendi	10	Konya Dârü'l-mualliminden

⁴¹ İlgın Kazasının 1341 Sene-i Martından İtibaren İlk Mekteplerin Muallimleri Kaydına Mahsus Defteri, Fihrist.

⁴² BYEK NO:6, s. 1.

Mehmet Gazi Efendi	15	Konya mualliminden	Dârü'l-
Ali Sefa Efendi	17,40	Konya mualliminden	Dârü'l-
Şinasi Efendi	10	Konya mualliminden	Dârü'l-
Şinasi Efendi	15	Konya mualliminden	Dârü'l-
Mustafa Emin Efendi	15	Konya İmam Hatip	
Seyid Hüsameddin Efendi	8	-----	
Mehmet Eşref(?) Efendi	8	-----	
Mehmet Ali Efendi	1500	-----	
Ahmet Tevfik Efendi	70	-----	
Ahmet Tevfik Efendi	8	Muavin ihtiyaten	

Tablo-3 Ilgın Merkez İlk Kız Mektebi ⁴³.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Adalet Hanım	8	Muavin ihtiyaten
Fatma Hanım	10	Konya Dârü'l-muallimîn
Fatma Hanım(Başmuallim)	15	Konya Dârü'l-muallimîn
Ömer Efendi	8	Muvafakat ihtiyaten
Amine (?) Türkan Hanım	7	Muavin ihtiyaten
Türkan Hanım	8	Muavin ihtiyaten
Asalet Hanım	8	-----

Tablo-4 Çiğil Nahiyesi Mektebi ⁴⁴.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Halil Hamit Beğ	7	Rüşdiye
Halil Hamit Beğ	9,20	Rüşdiye
Mustafa Nazım Efendi	8	Muvafakat ihtiyaten
Mehmet Süleyman Efendi	8	Konya Dârü'l-muallimîn
Mehmet Süleyman Efendi	17,40	Konya Dârü'l-muallimîn

Tablo-5 Balkı Karyesi Mektebi ⁴⁵.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Mehmet Süleyman Efendi	8	Konya Dârü'l-muallimîn
Mehmet Süleyman Efendi	17,40	Konya Dârü'l-muallimîn

⁴³ BYEK NO:6, s. 3.

⁴⁴ BYEK NO:6, s.4.

⁴⁵ BYEK NO:6, s.4.

Tablo-6 Çiftlikler Derbent Karyesi Mektebi ⁴⁶.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Mustafa Efendi (muavin)	7	Konya İmam Hatip
Mustafa Avni Efendi	7	Konya İmam İkinci
Mustafa Avni Efendi	15	Konya İmam İkinci
Mustafa Zaim Efendi (muavin)	8	İmam Hatip İkinci
Mustafa Zaim Efendi (muallim)	15	İmam Hatip İkinci

Tablo-7 Mahmuthisar Karyesi Mektebi ⁴⁷.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Ömer Essayid(?) Efendi	7	-----
Ömer Essayid (?) Efendi	8	-----
Recep Efendi	8	İmam Hatip İkinci

Tablo-8 Buleuk Karyesi Mektebi ⁴⁸.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Hüseyin Halit Efendi	7	Muavin ihtiyaten
Hüseyin Halit Efendi	8	Muavin ihtiyaten

Tablo-9 Kembos Karyesi Mektebi ⁴⁹.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Mehmet Melik Efendi	7	-----
Mehmet Melik Efendi	7	-----
Halit Fikret Efendi	8	-----

Tablo-10 Çavuşçu Karyesi Mektebi ⁵⁰.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Abdurrahman Tarık Efendi	7	Muavin ihtiyaten
Abdurrahman Tarık Efendi	8	Muavin ihtiyaten
Ömer Mustafa Efendi	8	Muvafakat ihtiyaten

⁴⁶ BYEK NO:6, s.5.⁴⁷ BYEK NO:6, s.5.⁴⁸ BYEK NO:6, s.6.⁴⁹ BYEK NO:6, s.6.⁵⁰ BYEK NO:6, s.7.

Tablo-11 Geçid Karyesi Mektebi ⁵¹.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Mehmet İsa Efendi	9	----
Mustafa Tali (?) Efendi	9,20	Muvafakat ihtiyaten

Tablo-12 Yendiğin Karyesi Mektebi ⁵².

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Mustafa Efendi	9	Rüşdiye
Ali Rıza Efendi	19,5	Karma Dârü'l-muallimîn

Tablo-13 Belekler Karyesi Mektebi ⁵³.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Sadık Efendi	7	----

Tablo-14 Argıthanı Nahiyesi İlk Erkek Mektebi ⁵⁴.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Halit Fikri Efendi	10	Konya Dârü'l-muallimîn
Halit Fikri Efendi	17,20	Konya Dârü'l-muallimîn
Mehmet Azmi Efendi	15	Konya Dârü'l-muallimîn
Raşit Beğ	15	Konya Erkek Muallim Mektebi
Ali Rıza Efendi	19,50	Adana Dârü'l-muallimîn
Hasan Hurşit(?) Efendi	7	Muvafakat ihtiyaten
Hasan Hurşit(?) Efendi	8	Muvafakat ihtiyaten

Tablo-15 Rü'us Karyesi Mektebi ⁵⁵.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Mehmet Nuri Efendi	6	Muavin ihtiyaten
Mehmet Nuri Efendi	8	Muavin ihtiyaten
Seyid Mehmet Said Efendi	15	----

⁵¹ BYEK NO:6, s.7.⁵² BYEK NO:6, s.8.⁵³ BYEK NO:6, s.8.⁵⁴ BYEK NO:6, s.9.⁵⁵ BYEK NO:6, s.10

Tablo-16 Osmaniye Karyesi Mektebi ⁵⁶.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Mustafa Nazmi Efendi	7	Konya Dârü'l-muallimîn
Mustafa Nazmi Efendi	9	Konya Dârü'l-muallimîn
Halil Ali Efendi	9.20	Muvafakat ihtiyaten

Tablo-17 Burhaniye Karyesi Mektebi ⁵⁷.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Ali Efendi	7	Muavin ihtiyaten
Mehmet Efendi	4	-----
Ali Ruhi Efendi	7	-----
Ali Ruhi Efendi	8	-----
Tarık Efendi	8	-----

Tablo-18 Ayaslar Karyesi Mektebi ⁵⁸.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Mustafa Ali Efendi	7	Muavin ihtiyaten
Hasan Hüseyin Efendi	8	Muavin ihtiyaten

On bir sayfadan oluşan bu sicil defterinde, ilk sayfada “fihrist” diye belirtilen bölümde Ilgın’daki okullar yukarıda ilk tabloda verdiğimiz şekilde belirtilmiştir. Ancak her mektep için “İlk Erkek Mektebi” ifadesi kullanılmıştır. Örneğin, Belekler, Bulcuk, Rû’us Köyü İlk Erkek Mektebi gibi. Bu durum diğer öğretmen sicil defterlerinde rastlamadığımız bir ifadedir.

Defterde öğretmen maaşları “lira” olarak ödenmektedir. Bir önceki maddede belirttiğimiz sicil defterinde “kuruş” olarak ödeniyordu. Aynı yılın farklı dönemlerine ait olan bu iki deftere ve verilen bilgilere dayanılarak, o yıl içinde para birimi ifade tarzında değişiklik yapıldığını söyleyebiliriz. Söz konusu defterde Ilgın merkezde ve ona bağlı köy ve nahiyelerinde görev yapan muallimlerin genellikle muallim okulu mezunu olduğunu görüyoruz. Örneğin, Konya Dârü'l-muallimîn, Adana Dârü'l-muallimin, Konya Erkek Muallim Mektebi gibi. Bu defterde de muallim okulu dışından olup, muallimlik yapan kişiler de vardır. Menşei farklı olan bu kişilerin, daha çok imam

⁵⁶ BYEK NO:6, s.10.

⁵⁷ BYEK NO:6, s.11.

⁵⁸ BYEK NO:6, s.11.

hatip (Konya İmam Hatip) mezunu olduğunu hatta bu okulun ikinci sınıfında iken muallimlik, daha doğrusu “muallim muavinliği” yaptığını anlıyoruz.

Defterde en çok rastlanan ifadelerden biri de, özellikle köylerde görev yapan kişilerin, genellikle muallim değil, “muavin” olmasıdır. Muavin ifadesinden bu kişilerin muallimlik stajı yaptığını düşünebiliriz. Çünkü defterde bir yıl muavin olarak görev yapan bir kişinin, bu görevi sırasında bir muallim maaşının yarısını aldığını, ertesi yıl aynı kişinin “uhdesindeki vazife” bölümünde, bu sefer, muavin değil de “muallim” yazdığını ve maaşının da bir muallim maaşına tekabül ettiğini görüyoruz. O dönemlerde hiç kuşkusuz her meslekte olduğu gibi muallimlikte de bir staj dönemi mevcuttur. Bu dönemi başarı ile geçen muallim adayları, daha sonra muallim olabilmişlerdir. Başaramayan adayların ise, görevlerine son verilmiştir.

Defterde muallimlerin menşei konusunda Rüşdiye mezunu olan kişilerin de olduğunu belirtelim. Başmuallimlik ünvanını taşıyan muallimler ise, Merkez İlk Erkek Mektebinde, “Osman Nuri Efendi ve Hüseyin Avni Efendi”dir. Bunun dışında Ilgın Merkez İlk Kız Mektebinde ise “Fatma Hanım”ın başmuallime olduğunu görüyoruz. Deftere göre, o dönemin muavin, muallim ve başmuallim maaşı ise, 8, 15 ve 19,50 lira şeklindedir. Görüldüğü üzere her meslekte olduğu gibi muallimlikte de yapılan işin derecesine ve işi yapan kişinin niteliklerine göre verilen ücretler (maaşlar) değişmektedir. Defterden yine, dönemin eğitim kurumları, bu kurumlarda görev yapan muallim ve muallimelerin vasıfları, menşei, maaşı ve benzeri konular hakkında bilgi edinebiliyoruz. Bunun yanında para birimi, muallimliğe ödenen ücretler ve buna dayalı olarak ülke ekonomisi ve mesleğe verilen önem derecesi hakkında da fikir edinebiliriz.

2-Ilgın Kazası İlk Mektepleri Muallim ve Muallimelerin Kayıtlarına Mahsus Sicil Defteri (R.1341- M.1925 senesi)’ne Yansıyan Eğitim-öğretim Meseleleri:

Bu deftere göre o dönemde Ilgın’da şu mektepler bulunmaktadır:

Tablo 1- Ilgın Kazası Mektepleri⁵⁹.

Mektebin İsmi	Sahife Numarası
Ilgın Selimiye Mektebi	1
Ilgın Kemal Beğ Kız Mektebi	4
Argıthanı Zükur Mektebi	6
Argıthanı İnas Mektebi	7

⁵⁹ Ilgın Kazası İlk Mektepleri Muallim ve Muallimelerin Kayıtlarına Mahsus Sicil Defteri, Fihrist.

Burhaniye Köyü Mektebi	7
Rü'us Köyü Mektebi	8
Osmaniye Nahiyesi Mektebi	8
Belekler Köyü Mektebi	9
Balkı Köyü Mektebi	9
Çiftlikler Derbent Köyü Mektebi	10
Bulcuk Köyü Mektebi	10
Mahmuthisar ve Tekke Köyü Mektebi	11
Orhaniye Köyü Mektebi	12
Çavuşçu Köyü Mektebi	12
İhsaniye Köyü Mektebi	13
Çiğil Nahiyesi Mektebi	14
Kembos Köyü Mektebi	15
Ayaslar Köyü Mektebi	15

Sicil defterinde dikkat çeken ilk husus, İlgın merkezdeki okullarda görev yapan muallim ve muallimelerin genellikle "başmuallim" ünvanına sahip olmasıdır. Burada görev yapan muallim ve muallimelerin menşei (hangi okuldan mezun oldukları) ise, Dört Sınıflı Dârü'l-mualliminden, Üç Sınıflı Dârü'l-mualliminden, Der-sâadet Dârü'l-mualliminden, Konya Dârü'l-mualliminden, İki Sınıflı Dârü'l-mualliminden ve Aydın Dârü'l-mualliminden şeklindedir. Yani merkezdeki mekteplerde görev yapan muallim ve muallimler muallim okulu mezunudur. Maaşları ise yıllara göre, muallim veya başmuallim olmalarına göre 600 ila 1200 kuruş arasında değişmektedir. Genellikle 600-700-800-900 arasındadır. Selimiye Mektebinde 2.Muallim Mithat Efendinin 1200 kuruş aldığı ve 340 tarihinde Akşehir Osmaniye Başmuallimliğine nakledildiğini görüyoruz. Başmuallimlik unvanı ile görev yapan bir başka muallim de Argıthanı Zükur Mektebinde görev yapan Ahmet Kemaleddin Efendi'dir. Kendisi Dört Sınıflı Konya Dârü'l-mualliminden mezun olup, Argıthanı Zükur Mektebinde görev yapmaktadır. Başmuallimlik yapan muallimlerin görev yaptıkları okulların tablosunu aşağıda görelim.

Tablo 2-İlgm Selimiye Mektebi⁶⁰.

Muallimin Adı	Maaşı (kuruş)	Menşei (Mezun olduğu okul)
Baş Muallim Ahmet Mehdi Efendi	800	Dört Sınıflı Dârü'l-mualliminden
Baş Muallim Osman Nuri Efendi	800 (329 senesi)	Üç Sınıflı Dârü'l-mualliminden
Baş Muallim Osman Nuri Efendi	900(340 senesi)	Üç Sınıflı Dârü'l-mualliminden
Muallim Halit Efendi	600	Dört Sınıflı Konya Dârü'l-mualliminden
Muallim Samet (?) Efendi	700	-----
Muallim Mehmet Mustafa Efendi	700	Dersaadet Dârü'l-mualliminden
3.Muallim Mehmet Gazi (?) Efendi	600	Dört Sınıflı Dârü'l-mualliminden
Muallim Ahmet Şefik Efendi	600	-----
Muallim Vekili Ahmet Şefik Efendi	300	-----
Muallim Vekili Mustafa Alim Efendi	-----	-----
Muallim Vekili Mehmet Avni (?) Efendi	600 (337 senesi)	-----
Muallim Vekili Mehmet Avni(?) Efendi	700 (339 senesi)	-----
Muallim Vekili Mehmet Avni(?) Efendi	800 (340 senesi)	Konya Dârü'l-mualliminden
2.Muallim Mithat Efendi	700 (338 senesi)	-----
2.Muallim Mithat Efendi	800 (339 senesi)	-----
2.Muallim Mithat Efendi(Akşehir Başmuallimliğine)	1200	-----
2.Muallim Halis Efendi	800	Dört Sınıflı Dârü'l-mualliminden
2.Muallim Harun Efendi	700	-----
Muallim Saffet(?) Efendi	800	Konya Dârü'l-mualliminden
Muallim Vekili Efendi	600	İki Sınıflı Dârü'l-mualliminden

⁶⁰ BYEK NO: 10,s.1.

Tablo-3**Ilgın Kemal Beğ Kızlar Mektebi ⁶¹.**

Muallimin Adı	Maası	Menşei
Baş Muallime Emine Hanım	800	-----
Baş Muallime Saadet Hanım	700	Dârü'l-muallimatdan
Baş Muallime Zehra Hanım	700 (339 senesi)	Dârü'l-muallimatdan
Baş Muallime Zehra Hanım	800 (340 senesi)	Dârü'l-muallimatdan
Baş Muallime Adalet Hanım	800	-----
Muallime Füsun (?) Adalet Hanım	600	-----
Muallime Leman Hanım	600	Dersaâdet Dârü'l-muallimatdan
Muallime Zahide Hanım	600	-----
Muallime Vekîesi Anakız Hanım	600	-----
Muallime Arzu Türkan Hanım	600 (339 senesi)	-----
Muallime Arzu Türkan Hanım	700 (340 senesi)	-----
Muallime Zülfiye (?) Hanım	600	-----

Tablo-4**Ilgın Kazası Argıthanı Zükur Mektebi ⁶².**

Muallimin Adı	Maası	Menşei
Baş Muallim Ahmet Kemalettin Efendi	600 (338 senesi)	Dört Sınıflı Konya Dârü'l-mualliminden
Muallim Mustafa Alim Efendi	800 (339 senesi)	Dârü'l-muallimîn
Muallim Mustafa Alim Efendi	900	Dârü'l-muallimîn
Baş Muallim Halit Fahri Efendi	900 (341 senesi)	Dört Sınıflı Dârü'l-mualliminden
Muallim Hasan Fevzi Efendi	700	-----

⁶¹ BYEK NO:10,s.4.⁶² BYEK NO:10,s.6.

Muallim Ali Rıza Efendi	600	Aydın İlk Dârü'l-mualliminden
Muallim Ali Rıza Efendi	600	-----
Muallim Hasan Fevzi Efendi	600	-----
Muallim Abdurrahman Efendi	700	İki Sınıflı Dârü'l-mualimîn
Muallim Mustafa Nazmi Efendi	700	-----
Muallime Zehra Hanım	600	-----

17 Sayfadan oluşan sicil defterinde muallimlerin genellikle Dârü'l-muallimîn veya Dârü'l-muallimât mezunu olduğunu görüyoruz. Yukarıda da ifade ettiğimiz bu bilginin yanında, o dönemde bazı mekteplerde, örneğin, Rû'us Köyü Mektebinde ve Osmaniye Köyü Mektebinde görev yapan bazı muallimlerin Dârü'l-muallimîn mezunu olmadığını görüyoruz. Yani öğretmenlik mesleğinin eğitimini almadan dışarıdan bu işi yapan kişilerin olduğunu anlıyoruz. Rû'us köyünde görev yapan Hüseyin Halil Efendinin menşei Erkân-ı Harbiye'dir. Kendisi Kadîm-i Sûvari yüzbaşılığından muallimliğe geçmiştir. Yine Osmaniye köyü muallimi Hasan Fevzi Efendinin menşei askeri levazımdır. Yani o dönemlerde muallimliğe farklı eğitimlerden geçmiş kişiler de alınabiliyordu. Ve muallim okulu mezunları ile aynı maaşı alıyorlardı. Bahsettiğimiz bilgileri daha iyi anlamak için Iğın'a bağlı köy ve nahiyelerde görev yapan muallim ve muallimeleri ve kendilerine ait diğer bilgileri aşağıda tablo halinde veriyoruz.

Tablo-5

Burhaniye Karyesi Mektebi⁶³.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Muallim Mustafa Salih Efendi	600	Konya Dârü'l-muallimîn 4. Sınıfdan ibkadır.
Muallim Mehmet Tevfik Efendi	600	Dârü'l-mualliminden
Muallim Ali Rıza Efendi	600	İki Senelik Dârü'l-mualliminden
Muallim Ali Efendi	600 (338senesi)	-----
Muallim Ali Efendi	700 (340 senesi)	-----

⁶³ BYEK NO:10,s.7.

Tablo-6**Rü'us Karyesi Mektebi ⁶⁴.**

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Muallim Ali Efendi	600	----
Muallim Rasih Efendi	700	İki Sınıflı-Konya Dârü'l-muallimden
Muallim Hüseyin Halil Efendi	700	Erkan-ı Harbiyeden (Kadim-i Süvari Yüzbaşılığından)
Muallim Harun Efendi	700	----

Tablo-7**Osmaniye Karyesi Mektebi ⁶⁵.**

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Muallim Hasan Fevzi Efendi	600	Askeri Levazım
Muallim Mustafa Nazmi Efendi	600	----
Muallim Halis Efendi	600	----
Muallim Sakıt(?) Mehmet Efendi	700	----
Muallim Halil Salih Efendi	700	----
Muallim Mustafa Nazmi Efendi	700	Üç Sınıflı-Konya Dârü'l-mualliminden

Tablo-8**Belekler Karyesi Mektebi ⁶⁶.**

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Muallim Osman Efendi	600	-----

Tablo-9**Balkı Karyesi Mektebi ⁶⁷.**

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Muallim İbrahim Efendi	600	----
Muallim Durmuş Efendi	600 (339 senesi)	İki Sınıflı-Konya Dârü'l-muallimden
Muallim Durmuş Efendi	700(341 senesi)	İki Sınıflı-Konya Dârü'l-mualliminden

⁶⁴ BYEK NO: 10, s.8.⁶⁵ BYEK NO: 10, s.8.⁶⁶ BYEK NO: 10, s.9.⁶⁷ BYEK NO: 10, s.9.

Tablo-10**Çiftlikler Derbent Karyesi Mektebi ⁶⁸.**

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Muallim İbrahim Efendi	600	İki Sınıflı Dârü'l-mualliminden
Muallim Halil Fikret Efendi	700	Konya 3.Sınıftan
Muallim Mehmet Efendi	700	-----
Muallim Mustafa Efendi	700	-----

Tablo-11**Buıcuk Karyesi Mektebi ⁶⁹.**

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Muallim Şefik Efendi	600	-----
Muallim Ahmet Şefik Efendi	700	-----
Muallim Hüseyin Cavit Efendi	700	-----

Tablo-12**Mahmuthisar Karyesi ve Tekke Karyesi Mektebi ⁷⁰.**

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Muallim Harun Efendi	600	-----
Muallim Veli Efendi	600	İki Sınıflı Dârü'l-mualliminden
Muallim Vekili Hatip Nuri Efendi	600	-----
Muallim Hasan Halis Efendi	300	Dârü'l-mualliminden
Muallim Ömer Essaruban(?) Efendi	700	Dârü'l-talaka(?)
Muallim Ahmet Zeki Efendi	700	-----
Muallim Mehmet Kamil Efendi	-----	İki Sınıflı-Konya Dârü'l-mualliminden

⁶⁸ BYEK NO:10,s.10.⁶⁹ BYEK NO:10,s.10.⁷⁰ BYEK NO:10,s.11.

Tablo-13**Orhaniye Karyesi Mektebi ⁷¹.**

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Mehmet Nuri Efendi	-----	-----

Tablo-14**Çavuşçu Karyesi Mektebi ⁷².**

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Muallim Durmuş Efendi	-----	İki Senelik Konya Dârü'l-muallimînden
Muallim Ahmet Zeki Efendi	700	-----

Tablo-15**İhsaniye Karyesi Mektebi ⁷³.**

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Muallim Adil Efendi	600	-----
Muallim Nazım Efendi	600	-----
Muallim Hami Efendi	600	-----

Tablo-16**Çiğil Nahiyesi Mektebi ⁷⁴.**

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Muallim Halil Halis Efendi	700	-----

Tablo-17**Kembos Karyesi Mektebi ⁷⁵.**

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Muallim Mehmet Halis Efendi	700	-----

⁷¹ BYEK NO:10,s.12.⁷² BYEK NO:10,s.12.⁷³ BYEK NO:10,s.13.⁷⁴ BYEK NO:10,s.14.⁷⁵ BYEK NO:10,s.15.

Tablo-18**Ayaslar Karyesi Mektebi ⁷⁶.**

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Muallim Mustafa Efendi	700	----

İlgın Kazası İlk Mektepleri Muallim ve Muallimelerinin Kayıtlarına Mahsus Sicil Defterinde, muallimliğe farklı alanlarda eğitim almış kişilerin alındığına şahit olduğumuz gibi, muallimliği farklı nedenlerle bırakanlara da rastlamaktayız. Sicil Defterinin 4. Sayfasında istifa eden bir öğretmenin kaydı mevcuttur. İstifa sebebi ise ilginçtir. "Memleketi olan İzmir'e gidemediğinden..." istifa ettiği belirtiliyor. Yine konuyla ilgili olarak, 6. sayfada "terk-i vazife ederek bırakmıştır" ifadesi yer alıyor. Başka bir sayfada (sayfa 8'de) "Evkaf (vakıflar) dairesine tayini çıkıp muallimliği bıraktırılmıştır" ifadesi vardır. Kısacası muallimlik mesleğine dışarıdan alınanlar olduğu gibi muallimlik mesleğinden farklı dairelere ya da görevlere gidenler de mevcuttur ⁷⁷.

3-İlgın Kazası Muallim Sicil Defteri (1927-1928'den İtibaren)'ne Yansıyan Eğitim-Öğretim Meseleleri:

Cumhuriyetin ilk yıllarında İlgın'da eğitim ve öğretim hakkında bilgi veren diğer önemli bir kaynak da İlgın Kazası Muallim Sicil Defteridir. 13 sayfadan oluşan sicil defterinde öncelikle o dönemde İlgın merkezde ve İlgın'a bağlı köy ve nahiyelerdeki mektep isimleri verilmiştir. Bu mektepler aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo-1 1927-1928'den itibaren İlgın'da bulunan mektepler ⁷⁸.

Mektebin ismi	Sayfa Numarası
Merkez Erkek Mektebi	1
Merkez Kız Mektebi	4
Aşağı Çiğil Karyesi Mektebi	6
Balkı Karyesi Mektebi	6
Çiftlikler Derbent Karyesi Mektebi	7
Mahınuthisar Mektebi	7
Bulcuk Karyesi Mektebi	8
Kembos Karyesi Mektebi	8
Çavuşçu Karyesi Mektebi	9
Geçid Karyesi Mektebi	9

⁷⁶ BYEK NO: 10, s.15.

⁷⁷ BYEK NO: 10, s.4, 6, 8.

⁷⁸ İlgın Kazası Muallim Sicil Defteri (1927-1928'den İtibaren), Fihrist.

Yendiğin Karyesi Mektebi	10
Belekler Karyesi Mektebi	10
Argıthamı Nahiyesi Mektebi	11
Rü'us Karyesi Mektebi	12
Osmaniye Karyesi Mektebi	12
Burhaniye Karyesi Mektebi	13
Ayaslar Karyesi Mektebi	13

Yukarıdaki tabloda verilen mekteplerde görev yapan muallimler ve onlara ait bilgiler de şu şekildedir:

Tablo-2 Ilgın Merkez Erkek Mektebi ⁷⁹.

Muallimin Adı	Maası (kuruş)	Menşei
Ali Nazım Beğ	1500	İhtiyaten
Bekir Orhan Beğ	1950	Konya Muallim Mektebi
Bekir Orhan Beğ	2242	İhtiyaten
Cafer Beğ	1900	İhtiyaten
Ahmet Şakir Beğ	1740	Niğde Dârü'l-muallimîn
Mehmet Ruhi Beğ	1500	Konya Dârü'l-muallimîn
Mehmet Ruhi Beğ	1725	Konya Dârü'l-muallimîn
Şinasi Beğ	1725	Konya Muallim Mektebi
Nevzat Hanım	800	İhtiyat
Hayri Beğ	800	İhtiyat
Saime Nuriye Hanım	1725	Konya Dârü'l-muallimât
Mustafa Şevki Beğ	1150	Konya Erkek Muallimîn
Nefiye Hanım	800	İhtiyat
Nefiye Hanım	1500	İhtiyat
Naciye Hanım	1500	İhtiyat
Naciye Hanım	750	İhtiyat
Kezban Hanım	750	Kız Muallim Sınıfı 2
Ülker Hanım	750	Konya Kız Muallim Sınıfı 4
Haliî Beğ	750	Lise 1.Sınıf
Haliî Beğ	1500	Lise 1.Sınıf
Vesile Hanım	920	İhtiyat
Vesile Hanım	1758	İhtiyat
Hayri Beğ	800	İhtiyat
Kezban Hanım	750	Kız Muallim Mektebi

⁷⁹ BYEK NO:31, s.1.

Tablo-3 Ilgın Merkez Kız Mektebi ⁸⁰.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Vesile Hanım	920	Muvafakate ihtiyaten
Hayri Beğ	800	İhtiyat

Tablo-4 Aşağı Çiğil Karyesi Mektebi ⁸¹.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Mustafa Nazmi Beğ (kursta muvaffak oldu)	800	Muvafakate ihtiyaten
Mustafa Nazmi Beğ	1600	Muvafakate ihtiyaten

Tablo-5 Balkı Karyesi Mektebi ⁸².

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Mehmet Durmuş Efendi	1740	Konya Dârü'l-muallimîn

Tablo-6 Çiftlikler Derbent Karyesi Mektebi ⁸³.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Seyid Ruhi Beğ	1500	Ziraat Mektebi
Şaban Beğ	750	Yalvaç Orta Mektebi

Tablo-7 Mahmuthisar ve Tekke Karyesi Mektebi ⁸⁴.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Recep Beğ	1500	İmam Hatip

Tablo-8 Bulcuk Karyesi Mektebi ⁸⁵.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Ahmet İhsan Beğ (muavin)	800	Konya Hatip Mektebi
Ahmet İhsan Beğ (muallim)	1510	Konya Hatip Mektebi

⁸⁰ BYEK NO:31, s.4.⁸¹ BYEK NO:31, s.6.⁸² BYEK NO:31, s.6.⁸³ BYEK NO:31, s.7.⁸⁴ BYEK NO:31, s.7.⁸⁵ BYEK NO:31, s.8.

Tablo-9 Kembos Karyesi Mektebi ⁸⁶.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Halil Fikret Beğ	800	Konya Sultanî 11.Sınıf
Ahmet Ziya Beğ	800	Konya Zafer Mektebi

Tablo-10 Çavuşçu Karyesi Mektebi ⁸⁷.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Mehmet Emin Beğ (muavin)	800	-----
Mehmet Emin Beğ (muallim)	1500	-----

Tablo-11 Geçid Karyesi Mektebi ⁸⁸.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Mustafa Fehmi Beğ (muavin-kursta muvaffak oldu)	920	Muvafakate ihtiyaten
Mustafa Fehmi Beğ (muallim)	1758	Muvafakate ihtiyaten

Tablo-12 Yendiğin Karyesi Mektebi ⁸⁹.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Osman Kaya Beğ (muavin)	800	İhtiyaten
Osman Kaya Beğ (muallim)	1500	İhtiyaten

Tablo-13 Belekler Karyesi Mektebi ⁹⁰.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Ömer Mustafa Beğ	800	İhtiyaten
Aczi Beğ	1725	Konya İdadi Sınıf 5 'den

⁸⁶ BYEK NO:31, s.8.⁸⁷ BYEK NO:31, s. 9.⁸⁸ BYEK NO:31, s.9.⁸⁹ BYEK NO:31, s.10⁹⁰ BYEK NO:31, s.10

Tablo-14 Argıtham Nahiyesi Mektebi ⁹¹.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Abdülgaffar Beğ (başmuallim)	1740	----
Hüseyin Cavid Beğ (kursta muvaffak oldu)	800	İhtiyaten
Hüseyin Cavid Beğ	1620	İhtiyaten

Tablo-15 Rü'us Karyesi Mektebi ⁹².

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
İbrahim Hakkı Efendi	1740	Konya Dârü'l-muallimîn

Tablo-16 Osmaniye Karyesi Mektebi ⁹³.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Halil Salim Beğ	920	Muvafakate ihtiyaten

Tablo-17 Burhaniye Karyesi Mektebi ⁹⁴.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Abdurrahman Şeref Beğ	800	Muvafakat ihtiyaten
Rüşdü Beğ	800	İstanbul Muallim-i Hatip

Tablo-18 Ayaslar Karyesi Mektebi ⁹⁵.

Muallimin Adı	Maaşı	Menşei
Hasan Hüseyin Beğ	800	Konya İmam Hatip Mektebi
Leman Hanım	1750	İstanbul Kız Muallim Mektebi
İsmail Beğ	800	Kütahya İmam ve Hatip
Mehmet İbrahim Beğ	800	Konya Zafer Mektebi

İlgın'da o dönemde görev yapan muallimlerin genellikle Dârü'l-muallimîn mezunu olduklarını görüyoruz. Örneğin; Konya Muallim Mektebi, Konya Dârü'l-muallimîn, Niğde Dârü'l-muallimîn, Konya Erkek Muallimin, Konya Kız Muallimîn,

⁹¹ BYEK NO:31, s.11.

⁹² BYEK NO:31, s.11.

⁹³ BYEK NO:31, s.12.

⁹⁴ BYEK NO:31, s.13.

⁹⁵ BYEK NO:31, s.13.

İstanbul Kız Muallim Mektebi gibi. Bunun dışında muallim olarak görev yapanların menşei ise çok farklıdır.

Örneğin; Kütahya İmam Hatip, Konya Zafer Mektebi, İstanbul Muallim-i Hatip, Konya İdadî sınıf 5'ten, Konya Sultanî 11'den, Ziraat Mektebi, Yalvaç Orta Mektebi, lise 11.sınıf gibi. Defterde öğretmenlerin atama şekillerinden de bahsedilmiştir. Bunlar *açıktan, müceddeten ve vekil* olaraktır. Yine defterde sayfa 9'da "muallim muavini" ifadesi vardır. Yani muallim olacak kişilerin, bir muallimin yanında staj gördüğünü söyleyebiliriz. Bu durumu destekleyen ifadeler, 8. Sayfada "tekrar 6 ay staj görmeksizin askere sevk edilmiştir" şeklinde yer almaktadır. Demek ki muallimler 6 aylık bir staj döneminden sonra tekrar bir 6 ay staj görmektedir. Ancak burada "staj görmeksizin askere sevk edildi" ifadesine bakarak o yıllarda askerliği tecil ettirme olayının olmadığını düşünebiliriz. Ya da kişinin kendi isteği ile bu durum gerçekleşmiş olabilir⁹⁶.

O yıllarda vekil olarak, vekâleten muallimlik yapanların sayısının bir hayli kabark olduğunu görüyoruz. Bu durum 3. sayfada Halil Beğ için "vekâleten muallimliği tasdik edilmiştir" şeklinde belirtiliyor. Muallimlerin menşei dışında verilen diğer önemli bir bilgi ise, muallimlerin mezun oldukları okullardan hangi derece ile mezun olduklarıdır. Bu durumu anlatan "*alâ, aliyülalâ ve vasat*" gibi ifadelerle rastlanmıştır. Bunun dışında muallimlerin ya da muallim muavinlerinin zaman zaman kursa tabi tutulduklarını görüyoruz. 2. sayfada "kursta muvaffak olamadığından, vazifesine nihayet verilmiştir" ifadesi buna delil olarak gösterilebilir. Yine defterde, muavin, muallim, başmuallim maaşları da ortalama olarak şöyledir. Muavin 750, muallim 1500, başmuallim ise 1900 ila 2242 şeklindedir. 2. sayfada ise vefat eden muallimin ailesine ikramiye verilmesinden bahsedilmektedir. Bu bilgiler ışığında o dönemde muallimliğin önemli bir meslek olduğunu söyleyebiliriz⁹⁷.

Öğretmen sicil defterleri, yalnızca ait oldukları dönemin eğitim anlayışı hakkında bilgi vermekle kalmaz. Aynı zamanda ait olduğu yerin ve dönemin idari yapılanması, sosyal ve ekonomik yaşamı hakkında da önemli bilgiler verir. Bugün var olmayan ama geçmişte var olan yerleşim yerlerini, isimlerini ya da isim ve yerlerdeki değişiklikleri, eğitimde yaşanan uygulamaları bu defterlerden öğrenebiliyoruz. Bulunduğu dönemi her

⁹⁶ BYEK NO:31, s.8,9.

⁹⁷ BYEK NO:31, s.2,3.

yönüyle aydınlatan bu önemli kaynaklar, tarafsız olarak yazılmış olmaları nedeniyle de ayrıca bir önem arz eder.

SONUÇ

Araştırmamızda, Milli Mücadele tarihinde önemli bir yeri olan Ilgın'ın, bu dönemde ve Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitim-öğretim hayatını tespit etmeye çalıştık.

Amacımız, söz konusu dönemlerde Ilgın'ın eğitim-öğretim faaliyetlerini gün ışığına çıkarmaktı. Elde ettiğimiz bilgiler Ilgın'ın o dönemlerdeki eğitim-öğretim hayatı yanında idari yapısı, sosyal ve ekonomik hayatı, etnik yapısı hakkında da bize ipuçları vermektedir.

Araştırmamızda öncelikle salnamelerden faydalanarak Ilgın'ın tarihi hakkında bilgi vermeye çalıştık. Buna göre tarihin her döneminde önemli bir yerleşim yeri olan Ilgın, sırasıyla Hitit, Roma, Arap, Selçuklu ve Osmanlı dönemini görmüş bir yerleşim yeridir. Bu dönemlerde pek çok istilaya maruz kalmış olan Ilgın, çok çeşitli dönemleri görmesi nedeniyle önemli bir kültür birikimine sahiptir. Bu nedendir ki, Ilgın'da hem Roma dönemi eserlerine hem de Selçuklu ve Osmanlı dönemi eserlerine rastlanmaktadır.

Araştırmamızın 1.bölümünde yukarıda da belirttiğimiz özelliklere sahip Ilgın'ın coğrafi, idari, sosyo-ekonomik ve eğitim durumuna değinilmiştir. Kazanın 20.yüzyıl başlarındaki eğitim durumu ise hem H.1332 (M.1913/1914) Konya Vilayet Salnamesi'nde hem de döneme ait öğretmen sicil defterlerinde ayrıntılı olarak verilmiştir. Söz konusu salnamede Ilgın'da şu eğitim kurumlarını tespit ettik:

1-Rüşdiye, 2-Numune-i Terakkî İbtidâiyesi, 3-Feyziye İbtidâiyesi, 4-Rum İbtidâiyesi, 5-İnas İbtidâiyesi, 6-Argıtham İbtidâiyesi, 7-Şemsü'l-Maarif İbtidâiyesi, 8-Ilgın Şemsü'l-Maarif-i Sıbyan (6 adet), 9-Reis Karyesi İbtidâiyesi, 10-İhsaniye Karyesi İbtidâiyesi, 11-Aşağı Çiğil Karyesi İbtidâiyesi, 12-Derebucak Karyesi İbtidâiyesi, 13-Bulcuk Karyesi İbtidâiyesi.

Bu kurumlardaki öğrenci profili ise şöyle idi. Adı geçen salnamede Ilgın Rüşdiyesi için mektebin mensup olduğu cemaat, "Osmanlı" olarak belirtilmiştir. Bu ifade, mektebin öğrencilerinin Müslüman ve gayrimüslim çocuklardan oluştuğunu göstermektedir. Aynı belgede adı geçen diğer okullarda ise "mektebin mensup olduğu cemaat" bölümünde "Müslim" ya da "Hıristiyan" ifadesine rastlıyoruz. Müslim ifadesinin yer aldığı okullarda okuyan öğrencilerin Müslümanlardan oluştuğunu görüyoruz. Hıristiyan ifadesinin yer aldığı okulda ise, yalnızca bir okul bu şekildedir, öğrenciler Hıristiyan çocuklardan oluşmaktadır. Bu bilgiden hareketle o dönemde öğrencilerin mensup olduğu dine göre bir okula gittiğini söyleyebiliriz.

Bu okullardaki öğrenci sayısı ile ilgili bilgiler ise ilginçtir. Hıristiyan cemaate ait Rum İbtidâîyesini bitiren öğrenci sayısı 150 iken, Rüşdiye 35, Numune-i Terakkî İbtidâîyesi 120 dir. Mektebin mensup olduğu cemaat Rüşdiye için “Osmanlı”, Numune-i Terakkî İbtidâîyesi için “Müslim” dir. Buna bağlı olarak diyebiliriz ki, Hıristiyanlar eğitim ve öğretime daha çok önem vermektedir. Bu okullarda okuyan kız (inas) ve erkek (zükür) öğrenci sayısı şöyledir. Rüşdiye 32 kız-32 erkek, İnas İbtidâîyesi kız 55-erkek yok, Argıtham İbtidâîyesi 25 erkek-kız yok, Şemsü'l-Maarif İbtidâîyesi 30 erkek-20 kız, Reis Karyesi İbtidâîyesi 28 erkek-kız yok, İhsaniye Karyesi İbtidâîyesi 50 erkek- kız yok, Aşağı Çiğil Karyesi İbtidâîyesi 26 erkek-kız yok, Derebucak Karyesi İbtidâîyesi 45 erkek-kız yok ve Bulcuk Karyesi İbtidâîyesi yalnızca 19 erkek öğrenciden ibarettir. Görüldüğü üzere özellikle köy okullarında kız öğrenci bulunmamaktadır. Döneme ait bazı eğitim kurumlarında yalnızca toplam öğrenci sayısı verilmiş olup, kız-erkek olarak belirtilmemiştir. Örneğin Rum İbtidâîyesi 72, Şemsü'l-Maarif Sıbyan (6 adet aynı isimde okul) toplam 480 öğrenci gibi. Belgelerden öğrenci profili ile ilgili olarak çıkarabileceğimiz sonuçlar bunlardır. Bu veriler dönemin eğitim-öğretim hayatı hakkında bilgi vermekle birlikte Hıristiyan-Müslüman gibi “din” esasının ya da “kız-erkek” gibi cinsiyet ayrımının eğitim-öğretimde yıllardan beri mevcut olduğunu göstermektedir.

Aynı belgede öğretmen profili ile ilgili şu bilgiler yer almaktadır. Öncelikle okullara göre öğretmen sayısının belirlendiğini ifade etmek gerekir. Rüşdiye “aded-i muallim”(öğretmen sayısı) 1 gibi. O dönemdeki bütün okullarda bu rakama (1) rastlıyoruz. Yalnızca Numune-i Terakkî İbtidâîyesinde, Feyziye İbtidâîyesinde ve Rum İbtidâîyesinde 2 öğretmen (muallim) bulunmaktadır. Öğretmen sayısının belirlenmesinde zannediyoruz ki öğrenci sayısı temel alınmıştır. Rüşdiye’de 32 öğrenciye 1 öğretmen verilirken, Numune-i Terakkî İbtidâîyesinde 120 öğrenciye 2 öğretmen verildiğini görüyoruz. Öğretmen azlığı anlaşılan bu verilerden, o yıllarda pek çok alanda olduğu gibi eğitim-öğretim, öğretmen yetiştirme gibi alanlarda da bazı zorluklarla karşı karşıya kaldığını görüyoruz. Nitekim araştırmamızın 2.bölümünde belirttiğimiz gibi, öğretmen ihtiyacını karşılamak için Rüşdiye mezunu kişilerden, askerlerden ya da diğer meslek mensuplarından yararlanma yoluna gidilmiştir. Döneme ait aynı belgelerde öğretmenlerin menşei, genellikle Dârü'l-Muallimîn olarak

gösterilmektedir. Bunun yanında “İnas Rüşdiyesi”, “Fener Rum Mektebi” kaynaklı öğretmenlere de rastlanmıştır.

Araştırmamızın 2.bölümünde “Millî Mücadele Dönemi ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Ilgın’da Eğitim” konusu üzerinde durulmuştur. Millî Mücadele dönemi için Ilgın İlk Erkek Mektebi Kayıt Defteri’nden yararlanılmıştır. Dönemi pek çok açıdan değerlendirmemize yardımcı olan söz konusu defterde öğrenci profili şu şekilde idi; Öğrencilerin okula ilk kayıt tarihine baktığımızda büyük bir kısmının 9-10 yaşlarında başladığını görüyoruz. Belli bir kıyafet düzeni olan öğrencilerde 1. sınıftan 5. sınıfa kadar eğitimini tamamlayan öğrenci sayısı çok azdır. Bu durum eğitimin 5. sınıfa kadar devam ettirilmediğini düşündürdüğü gibi kayıtların düzenli tutulmamış olabileceği ihtimalini de akla getirmektedir. Öğrencilerin devam durumlarına ek olarak, bazı öğrencilerin elde olmayan nedenlerle okula devam edemediğini görüyoruz. Örneğin, “köyünden gelemeyen bu efendinin kaydı terkin (silinmiştir)” ifadesi bu durumu anlatmaktadır. Yine bu dönem eğitim anlayışı ile ilgili olarak öğrencilerin başarısını ölçmede esas, 10’luk sistemidir. Öğrencilerin notları incelendiğinde genelde başarının orta derecede olduğu görülmektedir. Yalnızca bir yerde “takdirnamemi aldım” ifadesine rastlanmıştır. Öğrenci profili içinde değerlendirebileceğimiz bir diğer önemli husus da, öğrenci velisi hakkındaki bilgilerdir. Velilerin bir kısmı, usta-çırak ilişkisi içinde yetişen mesleklerle (terzi, berber, kasap, kunduracı gibi) sahip iken, bir kısmının ise belli bir eğitimden geçmeyi gerektiren (avukat, hakim, eczacı, kaymakam, sıhhiye memuru gibi) mesleklerle mensup olduğu görülmüştür. Yine öğrenci velisi kısmında annesi, babası gibi ifadelerin yanında üvey annesi, üvey babası, amcası, dedesi, gibi ifadeler de yer almaktadır. Aile ile ilgili bu unsurlar öğrenci başarısını da etkilemektedir. Bu durumun en önemli sebebi, o yıllarda ülkenin savaş içinde olması ve erkeklerin büyük bir kısmının cepheye gitmesi, muhtemelen bir daha da dönmemesidir. Cepheye gidemeyen yaşlı erkekler ve herhangi bir özrü nedeniyle cephe gerisinde kalan gençler, geride kalan çocuk ve kadınlara bakmak, toprağı işlemek gibi görevler üstlenmişlerdir.

Öğretmen profiline gelince, Ilgın İlk Erkek Mektebi Kayıt Defterinde, öğretmenlerin tahsili, aldıkları eğitimin niteliği, özel becerileri gibi konular hakkında herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Yalnızca bir yerde öğrenci “velisinin zenâatı” bölümünde babası “Ilgın Başmuallimi Bekir Orhan Beğ” ifadesine rastlanmıştır. O dönemde başmuallimlik ünvanının olduğunu söyleyebiliriz. 20.yüzyılın başlarında

İlgın'da görev yapan öğretmenlerin profiline dair geniş bilgiyi, araştırmamıza esas olan şu üç önemli kaynaktan, öğretmen sicil defterlerinden öğreniyoruz;

1-İlgın Kazası İlk Mektepleri Muallim ve Muallimelerinin Kayıtlarına Mahsus Sicil Defteri.

2-İlgın Kazasınının 1341 Sene-i Martından İtibaren İlk Mekteplerin Muallimleri Kaydına Mahsus Defteri.

3-İlgın Kazası Muallim Sicil Defteri (1927-1928'den İtibaren).

Söz konusu defterlerden Cumhuriyetin ilk yıllarında İlgın'da mevcut okulları tespit etmek mümkün olmuştur. Bu okullar şunlardır;

1-İlgın Selimiye Mektebi, 2-İlgın Kemal Beğ Kız Mektebi, 3-Argıthanı Zükur Mektebi, 4- Argıthanı İnas Mektebi, 5-Burhaniye Köyü Mektebi, 6-Rüüs Köyü Mektebi, 7-Osmaniye Köyü Mektebi, 8-Belek Köyü Mektebi, 9-Balkı Köyü Mektebi, 10-Çiftlikler Derbent Köyü Mektebi, 11-Bulcuk Köyü Mektebi, 12-Mahmuthisar ve Tekke Köyü Mektebi, 13-Orhaniye Köyü Mektebi, 14-Çavuşçu Köyü Mektebi, 15-İhsaniye Köyü Mektebi, 16-Çiğil Nahiyesi Köyü Mektebi, 17-Kembos Köyü Mektebi, 18-Ayaşlar Köyü Mektebi, 19-Başköy Mektebi, 20-Geçid Mektebi, 21-Yekdiğin Mektebi.

Adı geçen defterler o dönemde İlgın'da görev yapan öğretmenlerle ilgili bilgiler vermektedir. Bu bilgiler, öğretmenlerin adı, görev yaptığı okul, görev ünvanı (muavin, muallim, başmuallim gibi), muallimin mezun olduğu okul, ve maaşı gibidir. Konuyla ilgili olarak dikkat çeken en önemli husus, İlgın merkezde bulunan okullarda görev yapan öğretmenlerin genellikle "başmuallim" ünvanına sahip olmasıdır. Burada görev yapan öğretmenlerin menşei (hangi okuldan mezun olduğu) ise, genellikle Dört Sınıflı Darü'l-Mualliminden, Üç Sınıflı Darü'l-Mualliminden, Der-saâdet Dârü'l-Mualliminden, Konya Dârü'l-Mualliminden, İki Sınıflı Dârü'l-Mualliminden ve Aydın Dârü'l-Mualliminden şeklindedir. Yani bahsedilen okullarda görev yapan öğretmenler, genellikle öğretmen okulu mezunudur. Ama bunun yanı sıra ihtiyaç hâsıl olduğunda farklı kaynaklardan da öğretmen ve muavin olarak istifade yoluna gidildiği anlaşılıyor. Örneğin askeri levazım iken, süvari yüzbaşısı iken öğretmenliğe geçenler olduğu gibi Ziraat Mektebi mezunu, Rüşdiye mezunu, İmam Hatip mezunu kişilerde "muavin" ünvanı ile öğretmenlik yapmışlar ve öğretmen maaşının yarısı kadar bir ücret almışlardır. Dârü'l-Muallim'in okulunda okurken öğretmenlik yapanlar da vardır. Bu

kişiler de muavin ünvanı ile görev yapmaktadırlar. Ayrıca öğretmen okulu mezunu olanlar da göreve başladıkları ilk yılda muavin ünvanı ile görev yapmışlardır. O dönemde öğretmenlikte stajın olduğunu bu ve benzeri bilgilere dayanarak söyleyebiliriz. Örneğin; “tekrar altı ay staj görmeksizin askere sevk edilmiştir” şeklinde bir ifade. Bu ifadeye göre ilk 6 aylık bir staj sonrasında bir 6 aylık staj daha söz konusudur anlamı çıkarılabilir. Ayrıca muavin olan kişilerin bir kursa tabi tutulduklarını ve kursta başarılı olamayanların öğretmenlik görevlerine son verildiği adı geçen belgelerde anlatılmaktadır. Dikkat çeken bir diğer önemli husus da, öğretmenliğe farklı mesleklerden kişiler alındığı gibi, öğretmenlikten farklı mesleklere ve iş kollarına geçenler de mevcuttur. Örneğin; “Evkaf (vakıflar) Dairesi’ne tayini çıkıp, muallimliği bırakılmıştır” gibi. Öğretmen profili ile ilgili olarak öğretmenlerin mezun oldukları okul dereceleri de (vasat, alâ, aliyyü’l-alâ) şeklinde belirtilmiştir. Öğretmenlerin maaşları ise, muallim ya da başmuallim olmalarına göre 600 ila 1200 kuruş arasında değişmektedir. İleriki yıllarda bu rakamların 10 ila 19 lira arasında oluştuğunu gördük.

Balkan Savaşlarından Milli Mücadele sonuna kadar aşağı-yukarı kesintisiz 10 yıllık bir savaş şüphesiz ülkenin kaynaklarını tüketmiş ve insanları yorgun ve bitkin hale getirmiştir. Bütün bu zor şartlara rağmen gerek Milli Mücadele yıllarında gerekse Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitim ve öğretim alanı ihmal edilmemiş ve eldeki imkânlar zorlanarak mümkün olduğunca eğitilmiş insan yetiştirilmesine önem verilmiştir. Ülke genelinde olduğu gibi, Iğın’da da söz konusu yıllarda okullaşmanın ihmal edilmediğini ve eğitim ve öğretime gerekli önemin verilmeye çalışıldığını gördük. Araştırmamızda tespit edilen bazı veriler, o yıllarda Iğın’da eğitim ve öğretim uygulamaları hakkında bize önemli ipuçları vermiş bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA

A-ARŞİV BELGELERİ

- 1-Konya Yazma Eserler Kütüphanesi Öğretmen Sicil Defterleri
 -BYEK NO:6-İlgın Kazasının 1341 Sene-i Martından İtibaren İlk Mekteplerin Kaydına Mahsus Sicil Defteri
 -BYEK NO:10- İlgın Kazası İlk Mektepleri Muallim ve Muallimelerinin Kayıtlarına Mahsus Sicil Defteri
 -BYEK NO:31-İlgın Kazası Muallim Sicil Defteri (1927-1928'den İtibaren)

2-İlgın İnönü İlköğretim Okulu Arşivi

-İlgın İlk Erkek Mektebi Kayıt Defteri

B-SALNAMELER

-Hicri 1322 Konya Vilayeti Salnamesi

-Hicri 1332 Konya Vilayeti Salnamesi

C-KİTAPLAR, ANSİKLOPEDİ, SEMPOZYUM BİLDİRİLERİ VE BAŞVURULAN İNTERNET ADRESLERİ

1-Kitaplar

- AKYÜZ, Yahya, Türk Eğitim Tarihi, Ankara Eylül 2010, s.254, 234, 235, 236
 -ERTEN, Hayri-Damlapınar Mustafa, "İlgın Göçmen Köylerinde Sosyo-Kültürel Yaşam ve Merasimler (Orhaniye ve İhsaniye Örneği)",1.Ulusal İlgın Sempozyumu Tebliğ Özeti, 30 Haziran-2 Temmuz 2010, İlgın, s.28.
 -KÖSTÜKLÜ, Nuri, Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi, Konya 1998, s.249
 -YALÇIN, D. ve diğerleri, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi 1, Ankara 2004, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, s.302, 303
 -TÖPÇÜ, Nurettin, Maarif Davamız, İstanbul Şubat 2010, s.142, 143, 178, 179

2-Ansiklopedi, Sempozyum Bildirileri ve Başvurulan İnternet Adresleri

- <http://bizimkonya.com/ilginresimleri.html-08/08/2012>, s.1/2, 2/2.
 -<http://cocukarastirma.az.buz.com/blog/yazi/oku/5000000000267879/Osmanli>
 Sıbyan Mekteplerinde Okutulan Dersler Öğretim Programları. 10/10/2011
 -FERİT Devellioğlu, 'Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat', Ankara, 1970, s.480
 -<http://www.ilgin.bel.tr>

-KILIÇ Hulusi, AYBAKAN Bilal, 'Sarf Maddesi', Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 2009, cilt 36, s.136,137.

-MUŞMAL, Hüseyin, "Konya Eyaleti Ilgın Kazasında Yaşanan 1866 Depremi Üzerine Bir İnceleme" özeti. <http://www.sosyalbil.selçuk.edu.tr> alanından, s.1.(PDF)

-Osmanlı Araştırmaları Vakfı Alışveriş Kitap. Tarih, Setler Kaset VCD Online Satış. [http://www.Osmanlı.org.tr/yazi-7-205.htm/10.10.2011/sayfa 2/5](http://www.Osmanlı.org.tr/yazi-7-205.htm/10.10.2011/sayfa%205)

-ÖZBEK, Mustafa , " Tarih Boyunca Ilgın'da Güherçile Üretimi", 1.Ulusal Ilgın Sempozyumu Tebliğ Özeti, 30 Haziran-2 Temmuz 2010, Ilgın, s. 78.

-SİFİL,Ebubekir, POLAT Salahattin, 'Kıraat Maddesi',Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Ankara 2002, cilt 25,s.433,435.

-TAŞER, Seyit, " Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Ilgın'da Görev Yapan Öğretmenlerin Sosyal ve Meslekî Profilleri", Uluslar arası Tarih Araştırmaları Dergisi: Tarihin Peşinde, Sayı:5, 2011, s.241, 242, 244, 245, 246.

EKLER

EK 1-İlgın İlk Erkek Mektebi Kayıt Defteri Örnek Kız Öğrenci

EK 2-İlgın İlk Erkek Mektebi Kayıt Defteri Örnek Erkek Öğrenci

EK 3-İlgın İlk Erkek Mektebi Kayıt Defterine Göre Dönemin Not Sistemi ve Kayıt Defteri Sayfalarının Neye Göre Doldurulacağını İfade Eden 3 Maddelik Beyan

EK 4-Hicri 1322 Konya Vilayeti Salnamesine Göre İlgın Kazasının İdari Yapılanması

EK 5-Hicri 1332 Konya Vilayeti Salnamesine Göre İlgın'da Bulunan Mektepler ve Mekteplere Ait bilgiler

EK 6-İlgın Kazası Muallim Sicil Defteri (1927-1928'den itibaren)

EK 7-İlgın Kazasının 1341 Sene-i Martından İtibaren İlk Mekteplerin Muallimleri Kaydına Mahsus Defteri

EK 8-İlgın Kazası İlk Mektepleri Muallim ve Muallimelerinin Kayıtlarına Mahsus Sicil Defteri

طلبه سجل عمومی دفتري

په ۱۳۰۰ ل. د ۱۰ مې مېونځي

آدی و پل	کورس	دودیز نوم	مادری	وین	ولایت	مخاریف	نومبر	کورس نومبر
زکریا	ایچید	۵		۱	خوست	ایچید	۱۳۰۰	۶۹

طلبه کورس			طلبه کورس		
دولت	دولت	دولت	دولت	دولت	دولت
۱۳۰۰	۱۳۰۰	۱۳۰۰	۱۳۰۰	۱۳۰۰	۱۳۰۰

طلبه کورس نومبر ۱۳۰۰ ل.
دولت نومبر ۱۳۰۰ ل.
ایچید نومبر ۱۳۰۰ ل.
۱۳۰۰ ل.
۱۳۰۰ ل.

ملاحظات	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	

طلبه کورس نومبر ۱۳۰۰ ل. مشاهداتی :

ملاحظات	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	

طلبه کورس نومبر ۱۳۰۰ ل. مشاهداتی :

ملاحظات	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	

طلبه کورس نومبر ۱۳۰۰ ل. مشاهداتی :

ملاحظات	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	

طلبه کورس نومبر ۱۳۰۰ ل. مشاهداتی :

ملاحظات	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	

طلبه کورس نومبر ۱۳۰۰ ل. مشاهداتی :

مجلس اہل سنت فضائل اہل سنت

(بعض نامورین)

صاحبہ ناموری پڑوسی اہل سنت

پولیس ناموری محمد احمدی
طایبہ کاتبی خورشید احمدی

(دارالافتاء)

رئیس طاہر احمدی

طلبت وائیل دینوری انجمنی

کاتبی احمد احمدی

(سماں قومیون)

رئیس قاضیعام ملک

اعضائے شاکر احمدی

کاتب احمد احمدی

اعضائے کاتبی احمدی
سماں ناموری احمدی

(بوسیدہ وائیل اہل سنت)

طابره ناموری بطار احمدی

تشریح و بیحدہ مہتمم و کاتبی احمدی

(مجلس اہل سنت فضائل اہل سنت)

دارالافتاء کاتبی احمدی
جوایع و مساجد مدرسہ دکن ٹرول

۲۰۱۰

۱۰

۱۰

۱۰

۱۰

۱۰

(قومیون اہل سنت)

مجلس اہل سنت فضائل اہل سنت

(نامورین اہل سنت)

قائم نام حامی آقا ملک

طابره ناموری احمدی

تشریح کاتبی احمدی

(مجلس اہل سنت)

رئیس قاضیعام ملک

اعضائے احمدی

کاتبی احمدی

کاتبی احمدی

کاتبی احمدی

کاتب احمدی

کاتب احمدی

کاتب احمدی

کاتب احمدی

(مجلس اہل سنت)

رئیس حسن حسین احمدی

تشریح کاتبی احمدی

تشریح کاتبی احمدی

کاتب احمدی

(مجلس اہل سنت)

تشریح کاتبی احمدی

تشریح کاتبی احمدی

(مجلس اہل سنت)

کاتب احمدی

تشریح کاتبی احمدی

۱۳۴۲
۱۹۲۱
EK-4

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

1902

ILGIN KAZASI MUALLİM SİCİL DEFTERİDİR. (927 - 928
DEN İTİBAREN.)

31

مجموعه کتابهای

صحنه بندی	تذکره	صحنه بندی	تذکره
۱	ایلیفیه سلیمه		
۲	کمال الدین فرزند		
۳	انجیرهای زکوة		
۴	انجیرهای انان		
۵	برقانیه کورس		
۶	قری کورس		
۷	عجایبه نام		
۸	بفکر کورس		
۹	بافس		
۱۰	حفظ کورس		
۱۱	انجیر کورس		
۱۲	مجموعه زنگنه		
۱۳	انجیرهای		
۱۴	جواد کورس		
۱۵	اصاح		
۱۶	میکه نام		
۱۷	کجوس		
۱۸	زبان		

تعمیرات و تعمیرات

ردیف	شرح	مقدار	واحد	قیمت	مجموعه	
					مقدار	قیمت
1	تعمیرات	100	متر	100000	100	100000
2	تعمیرات	50	متر	50000	50	50000
3	تعمیرات	20	متر	20000	20	20000
4	تعمیرات	10	متر	10000	10	10000
5	تعمیرات	5	متر	5000	5	5000
6	تعمیرات	2	متر	2000	2	2000
7	تعمیرات	1	متر	1000	1	1000
8	تعمیرات	0.5	متر	500	0.5	500
9	تعمیرات	0.2	متر	200	0.2	200
10	تعمیرات	0.1	متر	100	0.1	100

تعمیرات و تعمیرات

ردیف	شرح	مقدار	واحد	قیمت	مجموعه	
					مقدار	قیمت
1	تعمیرات	100	متر	100000	100	100000
2	تعمیرات	50	متر	50000	50	50000
3	تعمیرات	20	متر	20000	20	20000
4	تعمیرات	10	متر	10000	10	10000
5	تعمیرات	5	متر	5000	5	5000
6	تعمیرات	2	متر	2000	2	2000
7	تعمیرات	1	متر	1000	1	1000
8	تعمیرات	0.5	متر	500	0.5	500
9	تعمیرات	0.2	متر	200	0.2	200
10	تعمیرات	0.1	متر	100	0.1	100

T. C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü
Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Rukiye AKBOĞA	İmza:	
Doğum Yeri:	Konya		
Doğum Tarihi:	03.07.1978		
Medeni Durumu:	Evlü		

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Gazi Mustafa		Konya	1984-1989
	Kemal İlkokulu			
Ortaöğretim	Mehmet Akif		Konya	1989-1992
	Ersoy İlköğretim Okulu			
Lise	Atatürk Kız Lisesi		Konya	1992-1995
Lisans	Selçuk	Tarih	Konya	1995-1999
	Üniversitesi - Eğitim Fakültesi	Öğretmenliği		
Yüksek Lisans				
Becerileri:	Resim yapmak, voleybol oynamak.			
İlgi Alanları:	Tarihi ve turistik yerleri gezmek, arkeoloji.			
İş Deneyimi:	Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda 1999 yılından itibaren öğretmen olarak görev yapmaktayım.			
Aldığı Ödüller:				

Hakkında bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:	Mustafa Sarıkaya 75.Yıl Cumhuriyet Orta Okulu Müdür Yardımcısı
Tel:	(0332) 881 00 71
Adres	75.Yıl Cumhuriyet Orta Okulu ILGIN